

*Το Οινοποιείο: Μέσο Εφαρμογής και Ανάπτυξης του Οικολογικού και Βιώσιμου
Εναλλακτικού Τουρισμού.*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2025-26

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ

Μέσο Εφαρμογής και Ανάπτυξης του Οικολογικού και Βιώσιμου
Εναλλακτικού Τουρισμού

Καλλιόπη Φραγκούλη

Επιβλέπων Καθηγητής

Άγγελος Παπαγεωργίου

Ιωάννινα, Φεβρουάριος 2026

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αντικείμενο της παρούσας ερευνητικής εργασίας, επικεντρώνεται σε μια μονάδα οινοπαραγωγής, η οποία μέσω συγκεκριμένων ρυθμίσεων και πρακτικών, θα μπορούσε να επαναπροσδιοριστεί και να αξιοποιηθεί, ως μέσω εφαρμογής και ανάπτυξης, του βιώσιμου εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα. Το ζητούμενο, είναι μέσω βιώσιμων εφαρμογών, να δημιουργηθεί μια μονάδα, με σκοπό την εξάπλωση του τουρισμού, σε μεγάλο γεωγραφικό εύρος της Ελλάδας, την μείωση της συνθήκης του υπέρ-τουρισμού, καθώς και την εξισορρόπηση της εποχικότητας του, η οποία έχει παρουσιάσει ανά τα χρόνια, δυσμενείς συνέπειες στις τουριστικές ζώνες της χώρας. Με αφορμή ενεργά παραδείγματα, παρόμοιων οινοπαραγωγικών μονάδων, όπως το ChateauMaris στο εξωτερικό, καθώς και το Κτήμα Σιγάλα στην Σαντορίνη, θα αναλυθούν, οι έννοιες της πράσινης αρχιτεκτονικής και του εναλλακτικού τουρισμού, καθώς και οι πρακτικές, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν, ώστε να λειτουργεί ορθά και με γνώμονα τη βιωσιμότητα, ένα τέτοιο έργο. Εν συνεχεία, θα αναλυθούν σε τρία μέρη, τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά αποτελέσματα, της υλοποίησης μιας βιώσιμης μονάδας εναλλακτικού τουρισμού, επικεντρωμένα στο πλαίσιο της κοινωνίας, η οποία θα εκτείνεται γύρω της. Επιπλέον, καθώς η παραγωγή κρασιού, παρουσιάζεται διαχρονική, όσον αφορά την ιστορία της στην Ελλάδα, η δημιουργία ενός οινοποιείου, το οποίο θα λειτουργεί και ως κέντρο βιώσιμου εναλλακτικού τουρισμού, θα βοηθήσει στην γενική εξισορρόπηση όσον αναφέρθηκαν παραπάνω και ταυτόχρονα, θα μπορούσαμε να πούμε, πως θα βασίζεται και θα εξαπλώνει, την ιστορία της Ελλάδας, και τις ιδιαιτερότητες των περιοχών της, όσον αφορά την παραγωγή και την κατανάλωση κρασιού

ABSTRACT

The subject of this research work focuses on a wine production unit, which through specific regulations and practices, could be redefined and utilized, as a means of implementing and developing sustainable alternative tourism in Greece. The aim is, through sustainable applications, to create a unit, with the aim of spreading tourism, over a large geographical area of Greece, reducing the condition of over-tourism, as well as balancing its seasonality, which has presented adverse consequences over the years in the tourist zones of the country. Using active examples of similar wine production units, such as Chateau Maris abroad, as well as Sigala Estate in Santorini, the concepts of green architecture and alternative tourism will be analyzed, as well as the practices that can be used to ensure that such a project operates properly and with a sustainability focus. Subsequently, the environmental, social and economic results of the implementation of a sustainable alternative tourism unit, will be analyzed in three parts, focused on the context of the society that will extend around it. Furthermore, as wine production is presented as timeless, in terms of its history in Greece, the creation of a winery, which will also function as a center for sustainable alternative tourism, will help in the general balancing of what was mentioned above and it will be based on the history of Greece, and the particularities of its regions, in terms of wine production and consumption, spreading knowledge about Greece's history, to visitors and permanent residents.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	17
ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ, ΒΙΩΣΙΜΟΣ,ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	17
1.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	18
1.2 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	23
ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ. 23	
2.1 ΧΡΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	24
2.2 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	26
2.3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	35
ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	35
3.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	39
ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΟΙΝΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ.....	39
4.1 ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ ΕΝΑ ΤΕΤΟΙΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ ΚΑΙ ΠΟΙΑ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ.....	40
4.2 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ.....	45
4.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥΣ	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	51
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ	51
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57
ΑΡΘΡΑ	58
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	60
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ / REPORTS.....	62
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ	63
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	65

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το «ελληνικό καλοκαίρι» είναι μια ιδέα, ευρέως γνωστή, οριακά σε όλα τα μήκη του πλανήτη. Ο τουρισμός στην χώρα μας, αποτελεί ένα από τα βασικότερα μέσα εσόδων εδώ και δεκαετίες, καθώς εκτιμάται ότι η συνολική συμβολή του, προσεγγίζει το τριάντα τις εκατό του ΑΕΠ, όπως υποστηρίζουν μελέτες του Ινστιτούτου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ)¹. Ο τουρισμός λοιπόν, συμβάλει στην ελληνική οικονομία τόσο άμεσα, λόγω των εσόδων της χώρας κατά τις τουριστικές περιόδους, όσο και έμμεσα, μέσω των ολοχρονικών παραγωγών, οι οποίες εξυπηρετούν τις ποικίλες τουριστικές ανάγκες. Αποτελεσματικά και κάθε χρόνο και από λίγο, διατηρείται και ίσως εξαπλώνεται το όνειρο του «ελληνικού καλοκαιριού».

Ωστόσο, σε αυτό το βωμό έχουν θυσιαστεί πολλά νησιά της Ελλάδας, όπως η Μύκονος, η Σαντορίνη, η Κέρκυρα, η Ρόδος και άλλα. Για παράδειγμα, στη Μύκονο η άναρχη δόμηση έχει οδηγήσει στη σταδιακή καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου, ενώ ταυτόχρονα, οι υψηλές τιμές έχουν με τον τρόπο τους, αποκλείσει τους Έλληνες επισκέπτες. Αντίστοιχα, στη Σαντορίνη, ο υπερτουρισμός έχει οδηγήσει σε κορεσμό των υποδομών και σε συνδυασμό με την υπέρμετρη άφιξη κρουαζιερόπλοιων, δημιουργούνται αρνητικές συνέπειες τόσο στους κατοίκους, όσο και στο φυσικό περιβάλλον². Αποτελεσματικά, πέρα της περιβαλλοντικής δυσμένειας, οι Έλληνες πολίτες, δεν έχουν οι ίδιοι την ευχέρεια να απολαύσουν τις ομορφιές της χώρας. Το κόστος διαβίωσης και αναψυχής τους οδηγεί, ποικίλες φορές, στην συνθήκη των εποχιακών δουλειών (σεζόν) και καθώς οι ανάγκες των τουριστικών περιόδων διογκώνονται όσο περνάνε τα χρόνια, η συνθήκη αυτή, δεν είναι λίγες οι φορές, κατά τις οποίες οδηγεί σε αρνητικές σωματικές και ψυχικές επιπτώσεις για τους εργαζόμενους.

Με την έλλειψη, κάποιας άμεσης δράσης, τα προβλήματα θα ενταθούν, επηρεάζοντας όχι μόνο το περιβάλλον και τους κατοίκους αλλά και την συνολική εικόνα της Ελλάδας ως τουριστικό προορισμό.

Η ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού, η οποία σέβεται το περιβάλλον, την τοπική κοινωνία και την πολιτιστική κληρονομιά, ίσως κρίνεται απαραίτητη. Λύση σε αυτό, θα μπορούσε να αποτελέσει ο εναλλακτικός τουρισμός. Με τον όρο «εναλλακτικός τουρισμός», αναφερόμαστε στον τουρισμό κατά τον οποίο, αξιοποιείται και αναδεικνύεται το φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα της χώρας, αυξάνεται εποχικά η τουριστική ζήτηση και γενικά προωθείται η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη³. Ο εναλλακτικός τουρισμός λοιπόν,

¹Τκκος, Α. Και Κουτός, Σ. (2025) *Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2024: 1η εκτίμηση (προσωρινά στοιχεία)*. Αθήνα: INSETE Intelligence (Μάιος 2025)

²Καραγιάνναρος, Λ. (2024) *Υπερτουρισμός: Τι δείχνει η έρευνα του κοινού του ΣΕΤΕ για την Ελλάδα*. Οικονομικός Ταχυδρόμος (ΟΤ). (Ημερομηνία ανάρτησης: 22 Δεκεμβρίου 2024)

³Υπουργείο τουρισμού (2020). *Πρόγραμμα Εναλλακτικός Τουρισμός*. (Ημερομηνία ανάρτησης 26 Οκτωβρίου 2020/ Ημερομηνία πρόσβασης 22 Νοεμβρίου 2025)

αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία για την ανακατανομή του τουριστικού ρεύματος σε ποικίλες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας. Βάση για την ανάπτυξή του, αποτελούν εύφορες περιοχές, με προοπτικές παραγωγής, όπως η Βοιωτία και η Δυτική Αχαΐα με τις αξιόλογες γεωργικές παραγωγές τους⁴. Η προστασία των εδαφών, της βλάστησης και γενικά του περιβάλλοντος, παρουσιάζεται κρίσιμη στις μέρες μας, όπως προαναφέρθηκε, κυρίως, διότι τα στοιχεία αυτά, επιτρέπουν στον πολιτισμό μας να διαπρέπει σε ποικίλες τέχνες και παραγωγές. Αναδεικνύοντας επίσης, τις παραδοσιακές τέχνες, τις τοπικές ιδιαιτερότητες καθώς και προβάλλοντας, την ιστορία της Ελλάδας, η βάση, η οποία αναφέρθηκε είναι ικανή να εδραιωθεί. Ο συνδυασμός δηλαδή του εναλλακτικού τουρισμού, με τις τοπικές παραγωγές, θα δημιουργήσουν ένα πλαίσιο, κατά το οποίο θα ενισχύονται οι τοπικές οικονομίες και θα προσφέρονται μοναδικές εμπειρίες τόσο στους επισκέπτες όσο και στους μόνιμους κατοίκους των περιοχών.

Εν συνεχεία, προσθέτοντας την οικολογική –πράσινη- αρχιτεκτονική⁵, στην εξίσωση του εναλλακτικού τουρισμού, δημιουργείται ένα ολοκληρωμένο πεδίο, κατά το οποίο προβάλλονται οι τέχνες και τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της Ελλάδας. Ενισχύονται οι τοπικές παραγωγές και προσελκύνονται επισκέπτες, οι οποίοι αναζητούν αυθεντικές και βιώσιμες εμπειρίες. Επιπλέον, μέσω της πράσινης αρχιτεκτονικής, δουλεύοντας με το περιβάλλον ως σύμμαχο, είναι δυνατή η επέκταση, της διάρκειας της τουριστικής περιόδου, χωρίς την επιβάρυνση του εκάστοτε περιβάλλοντος. Η προσέγγιση αυτή, συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη, ενώ ταυτόχρονα συμβάλει στην διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας μας. Η ενσωμάτωση δηλαδή, της οικολογικής αρχιτεκτονικής και του εναλλακτικού τουρισμού, στην ελληνική στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης ίσως είναι δυνατή να οδηγήσει σε βιώσιμη αναβάθμιση και εξέλιξη, ενισχύοντας τόσο την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας, όσο και την οικονομική ευημερία μέσω της τουριστικής βιομηχανίας⁶.

Στην Ελλάδα, το κλίμα χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό με ήπιους και υγρούς χειμώνες καθώς και θερμά αλλά ξηρά καλοκαίρια. Το κλίμα αυτό, ευνοεί ποικίλες δραστηριότητες στον παραγωγικό τομέα της χώρας, ενώ ταυτόχρονα, οι ποικιλόμορφες τοπογραφικές συνθήκες (βουνά, πεδιάδες, νησιά), δημιουργούν ιδανικά μικροκλίματα και διαφοροποιήσεις στις παραγωγές, δίνοντας μοναδικό τοπικό χαρακτήρα⁷. Οι αξιοσημείωτες αυτές παροχές, τις οποίες μας προσδίδει η χώρα μας, συνδυασμένες με την ιδέα του εναλλακτικού τουρισμού, ο οποίος με την πάροδο του χρόνου εδραιώνεται σταδιακά, μας ωθεί να μιλήσουμε για την

⁴Επιμελητήριο Αχαΐας (2021) . *Γεωργική Παραγωγή*. (Ημερομηνία ανάρτησης : 28 Δεκεμβρίου 2021)

⁵Cai, G., Zhang, M., Zhang, X., Xi, H., Chen, Z., Liu, C., Liu, K., Liu, K., Xu, S., και Yu, Z. (2023). *Promoting Green Buildings and Low-Carbon Design Strategies of Green B&B Rooms for Sustainable Tourism after COVID-19*, Land, 12(3), σελ.: 633. (Doi: 10.3390/land12030633)

⁶Ιωάννου, Κ., Καρασμανάκι, Ε. και Τσαντόπουλος, Γ. (2025). *Environmental Policy as a Tool for Sustainable Development*, Sustainability, 17, σελ.: 3674. (Doi: 10.3390/su17083674)

⁷Λυμπέρη, Τ. (2016). *Κλίματα και Μικροκλίματα*. (Ημερομηνία ανάρτησης : 18 Ιουνίου 2016)

οινοπαραγωγή της Ελλάδας και το θετικό αντίκτυπο, το οποίο θα μπορούσε να έχει στις μέρες μας.

Επιπλέον, η Ελλάδα διαθέτει μεγάλη ποικιλία αυτοχθόνων σταφυλιών όπως το Ασύρτικο, το Ξινόμαυρο και το Αγιωργίτικο και λόγω μικροκλιματικών και τοπογραφικών συνθηκών, όπως αναφέρθηκε, διαθέτει αντίστοιχα, μεγάλη ποικιλία αμπελώνων και παραγόμενων οίνων.⁸ Η ποικιλία αυτή, η οποία προσφέρει η οινοπαραγωγή στη χώρα μας, στο πλαίσιο του εναλλακτικού τουρισμού, είναι ικανή να αυξήσει τους πιθανούς προορισμούς, προς όλα σχεδόν τα γεωγραφικά μήκη της Ελλάδας, προσφέροντας μοναδικές εμπειρίες οινοτουρισμού και αγροτουρισμού στους επισκέπτες. Στις μέρες μας, ο οινοτουρισμός αναπτύσσεται ραγδαία,⁹ ενισχύοντας τις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες καθώς και την δυνατότητα ανάδειξης τοπικών παραγωγών μικρού και μεγάλου εύρους, σε ένα ίσως διεθνές επίπεδο. Επιπρόσθετα, η αμπελοκαλλιέργεια και κατά επέκταση η οινοπαραγωγή, αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του ελληνικού πολιτισμού εδώ και χιλιάδες χρόνια,¹⁰ μέσω λοιπόν του εναλλακτικού τουρισμού, δημιουργείται επίσης, η ευκαιρία ανάδειξης, των πολιτιστικών στοιχείων και της ιστορίας της Ελλάδας.

Αναλυτικότερα, με όσα προαναφέρθηκαν, η οικολογική αρχιτεκτονική, συνδυασμένη με τον εναλλακτικό τουρισμό, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανάδειξη των τεχνών καθώς και των πολιτιστικών χαρακτηριστικών της Ελλάδας. Η ένωση λοιπόν, της οικολογικής αρχιτεκτονικής, με τον εναλλακτικό τουρισμό, σε διαδικασίες και πρακτικές, ενισχύει τόσο τον παραγωγικό τομέα της χώρας, όσο και τον τουριστικό. Η εφαρμογή, οικολογικών αρχών, στην αρχιτεκτονική του εναλλακτικού τουρισμού, προάγει την χρήση τοπικών υλικών και παραδοσιακών τεχνικών δόμησης, ενσωματώνει στοιχεία τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτόχρονα δημιουργεί πλαίσια χώρων, τα οποία αντανακλούν, τόσο την ιστορία όσο και τις τέχνες της κάθε περιοχής. Με τις παραπάνω μεθόδους και πρακτικές, διατηρείται η αυθεντικότητα των ελληνικών οικισμών και προσφέρονται βιώσιμες λύσεις, για την όποια κάλυψη αναγκών, οι οποίες σέβονται το περιβάλλον.

Επιπλέον, ο εναλλακτικός τουρισμός εστιάζει σε εμπειρίες, οι οποίες συνδέονται με την τοπική κουλτούρα, τις τέχνες και τις παραδόσεις της κάθε περιοχής. Παραδείγματα, αποτελούν δραστηριότητες, όπως η συμμετοχή σε εργαστήρια παραδοσιακών τεχνών, η γνωριμία με τοπικούς τεχνητές καθώς και οι εξερευνήσεις παραδοσιακών μνημείων. Όταν λοιπόν, δραστηριότητες τέτοιου τύπου, εμπλουτίζονται, από εφαρμογές της συνδυαστικής

⁸Doupis, G., Pitsoli, T., Merkouropoulos, G., Roka, L., Raili, P., Taskos, D. (2025) *Morphological and Molecular Profiling of Twelve Native Grapevine Varieties From Crete and Thor's Islands of Southern Greece: Insights Into Intra-varietal Diversity*, Journal of Agricultural Science, 17(4), (Doi: 10.5539/jas.v17n4p1)

⁹Santorinaios, A., Kosma, I.S. και Skalkos, D. (2023). *Consumers' Motives on Wine Tourism in Greece in the Post-COVID-19 Era*, Sustainability, 15(23), 16225

¹⁰In.gr. (2017). *Η ιστορία του Ελληνικού Κρασιού*. (Ημερομηνία ανάρτησης: 3 Νοεμβρίου 2017)

οικολογικής αρχιτεκτονικής, προσφέρεται στους επισκέπτες μία έντονη, οικολογική και διαδραστική εμπειρία. Μια εμπειρία, κατανόησης και διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού, καθώς και μια εμπειρία η οποία, θα είναι σε θέση να προάγει, είτε έμμεσα, είτε άμεσα, τις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες.

Ταυτόχρονα, όπως προαναφέρθηκε, η Ελλάδα, με το ιδιαίτερο μεσογειακό της κλίμα, προσφέρει ιδανικές συνθήκες για την αμπελοκαλλιέργεια και κατά επέκταση, για την παραγωγή υψηλής ποιότητας οίνων. Οι παράγοντες αυτοί, σε συνδυασμό με την μακραίωνη παράδοση της χώρας στην οινοπαραγωγή, έχουν συμβάλει καθοριστικά στην φήμη του ελληνικού κρασιού, τόσο στην εγχώρια όσο και στην διεθνή αγορά. Οι εθνικές κλιματολογικές συνθήκες και η ποικιλομορφία των εδαφών της Ελλάδας, επιτρέπει την κερδοφόρα οινοπαραγωγή σε ποικίλες περιοχές. Η ευελιξία δηλαδή, η οποία διαθέτει η παραγωγή αμπελιού στη χώρα, όσον αφορά την περιοχή ενδιαφέροντος, δίνει την δυνατότητα στην οινοπαραγωγή, ως μέσο εναλλακτικού τουρισμού, να διευρυνθεί σε μεγάλο γεωγραφικό εύρος της Ελλάδας. Αναλυτικότερα, συνδυάζοντας γεύση, παράδοση, φύση και πολιτισμό, η οινοπαραγωγή είναι σε θέση να προσφέρει μια ολοκληρωμένη ταξιδιωτική εμπειρία, η οποία αναδεικνύει τις ποικίλες τοπικές ιδιαιτερότητες των περιοχών. Η τοπική τους ιστορία, παράδοση και τέχνη προβάλλεται από περιηγήσεις σε αμπελώνες, γευσιγνωσίες, καθώς και τις παραδοσιακές κουζίνες, αυξάνοντας με ποικίλους και ιδιαίτερους τρόπους, την βιωσιμότητα των τοπικών κοινωνιών μέσω του αγροτουρισμού.

Συνολικά, η αξιοποίηση του εναλλακτικού τουρισμού, σε συνδυασμό με μια οικολογική προσέγγιση, ως προς την κατασκευή των εγκαταστάσεων και γενικότερα των λειτουργιών των εναλλακτικών μονάδων του, είναι ικανή να επεκτείνει την διάρκεια της τουριστικής περιόδου, καθώς και το γεωγραφικό εύρος της. Να προστατεύει το φυσικό περιβάλλον και ταυτόχρονα χωρίς να το επιβαρύνει, να το αναδεικνύει ως πολιτιστικό στοιχείο. Με την παραπάνω εφαρμογή και την αποτελεσματική διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, θα ελαττωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις του υπερτουρισμού, κυρίως στα νησιά της Ελλάδας, μεταφέροντας μέρος του τουρισμού στην ενδοχώρα. Θα υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες εργασίας -και όχι κατά ανάγκη τους πιο θερμούς και απαιτητικούς μήνες του χρόνου- μειώνοντας την πεποίθηση πως ο τουρισμός στην Ελλάδα, δεν είναι ικανός να υποστηριχθεί κατά τους χειμερινούς μήνες. Ταυτόχρονα, δίνεται η δυνατότητα στον πολιτισμό μας, να διαπρέψει σε ποικίλες τέχνες και παραγωγές, μέσω των εδαφών, της βλάστησης και γενικά των στοιχείων του περιβάλλοντος. Η οικολογική – πράσινη αρχιτεκτονική προσέγγιση του εναλλακτικού τουρισμού, συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη μεθόδων λειτουργίας, οι οποίες προάγουν τόσο την πολιτιστική κληρονομιά όσο και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της Ελλάδας.

Επιπρόσθετα, η εξέλιξη της τεχνολογίας συμβάλει σημαντικά στην βελτίωση της ποιότητας και της αποδοτικότητας της ελληνικής οινοπαραγωγής.¹¹ Νέες τεχνικές καλλιέργειας, σύγχρονος εξοπλισμός και καινοτόμες μέθοδοι οινοποίησης, δίνουν την

¹¹Dimitri, M.G. και Trambusti, A. (2024). *Precision agriculture for wine production: A machine learning approach to link weather conditions and wine quality*, Heliyon, 11, 10, e31648.

δυνατότητα στους παραγωγούς να δημιουργήσουν κρασιά υψηλής ποιότητας, καθώς και να διατηρήσουν την μοναδικότητα, τον αυθεντικό χαρακτήρα και τις ιδιαιτερότητες των τοπικών ποικιλιών.

Επιπλέον, σύμφωνα με επιστημονικές έρευνες, η κατανάλωση ελληνικών ποικιλιών κρασιού, όταν γίνεται με μέτρο, μπορεί να έχει ευεργετικές επιδράσεις στην υγεία.¹² Περιέχει αντιοξειδωτικά (πολυφαινόλες, ρεσβερατόλη), τα οποία συμβάλουν στην προστασία της καρδιάς καθώς και στην γενικότερη ευεξία του οργανισμού.

Αποτελεσματικά, ο οινοτουρισμός, αν διατηρηθεί καθ' όλη την διάρκεια του έτους και εφαρμοστεί με γνώμονα όσα προαναφέρθηκαν, καθίσταται, ως μια σταθερή και αποδοτική μορφή εναλλακτικού τουρισμού. Τέλος, αν η μορφή αυτή εμπλουτιστεί, με έναν πράσινο και οικολογικό χαρακτήρα θα οδηγήσει σε πιθανώς, οινοπαραγωγικές επιχειρήσεις εναλλακτικού τουρισμού, οι οποίες θα είναι ικανές να αποτελέσουν μοχλό ανάπτυξης για τις τοπικές κοινωνίες. Παράλληλα, η ανάπτυξη αυτή θα δημιουργήσει νέες επαγγελματικές ευκαιρίες, τόσο για τους ντόπιους της κάθε περιοχής όσο και γενικά για τους νέους της χώρας, ώστε να μην κρίνουν απαραίτητη την αποχώρησή τους από την χώρα ή και την ανάλωση τους σε εποχιακές δουλειές. Η βιώσιμη λοιπόν, οινοπαραγωγική ανάπτυξη, ωφελεί τόσο το περιβάλλον όσο και τις τοπικές κοινωνίες, διασφαλίζοντας για το κάθε ένα αντίστοιχα, ένα εύφορο και αειφόρο περιβάλλον ανάπτυξης για το μέλλον.

¹² Νταλέ, Κ., (2023). Ρεσβερατρόλη: τι είναι, οφέλη, ιδιότητες, παρενέργειες, FMH.gr, (Ημερομηνία ανάρτησης 6 Ιανουαρίου 2023)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ, ΒΙΩΣΙΜΟΣ, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η πράσινη οικολογική αρχιτεκτονική,¹³ αποτελεί ένα συγκεκριμένο τομέα της αρχιτεκτονικής, ο οποίος ασχολείται με την δημιουργία κτιρίων, με όσο το δυνατόν μικρότερο, περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Ο σκοπός αυτός, επιτυγχάνεται, μέσω της εξοικονόμησης ενέργειας, καθώς και της - κατά μεγάλο ποσοστό - λειτουργίας των κτιρίων, με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η αιολική, η κυματική, η γεωθερμική και άλλες, είναι οι πηγές ενέργειας, οι οποίες προέρχονται από ποικίλες φυσικές διαδικασίες.¹⁴ Αναλυτικότερα, σε αυτής της κατηγορίας τα κτίρια, τουλάχιστον ένα μέρος της θέρμανσης, του φωτισμού και γενικά των αναγκών τους, καλύπτεται από τις πηγές αυτές. Με τις παραπάνω μεθόδους, περιορίζεται η χρήση πηγών ενέργειας, οι οποίες ρυπαίνουν περισσότερο, την ατμόσφαιρα και ταυτόχρονα, μειώνεται το αποτύπωμα CO₂, στην χώρα μας και κατά επέκταση στον πλανήτη.

Επιπρόσθετα, η ευθυγράμμιση της πράσινης - οικολογικής αρχιτεκτονικής με τους τομείς της βιώσιμης ανάπτυξης, είναι ικανός να δημιουργήσει ενεργειακά αποδοτικά κτίρια, τα οποία με την σειρά τους, μειώνουν το λειτουργικό κόστος και ταυτόχρονα βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Αναλυτικότερα, η βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να χωριστεί σε τρεις βασικούς τομείς, την περιβαλλοντική προστασία, την κοινωνική ισότητα και την οικονομική ευημερία. Εκμεταλλεζόμενοι λοιπόν, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τις μεθόδους μείωσης των ρύπων, σε γνώμονα των τριών παραπάνω τομέων, είναι δυνατόν να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της οικολογικής - πράσινης αρχιτεκτονικής. Εν συνεχεία, η πράσινη αρχιτεκτονική, συνδυασμένη με τον εναλλακτικό τουρισμό, μέσω βιώσιμων θέρετρων (eco-resorts), οικολογικών ξενοδοχείων αλλά και αγροτουριστικών καταλυμάτων, κατασκευασμένα από τοπικά, φυσικά υλικά και πρώτες ύλες, καθώς και μέσω της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλλά και της βιώσιμης διαχείρισης των απορριμμάτων τους, θα είναι σε θέση, να επιφέρει ένα κύμα προόδου στην βιώσιμη, οικολογική και εναλλακτική τουριστική ανάπτυξη.

¹³ Portraits, (2020). Τι είναι η «πράσινη» αρχιτεκτονική; (Ημερομηνία ανάρτησης: 07 Αυγούστου 2020)

¹⁴Wikipedia, (2025). Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. (Ημερομηνία πρόσβασης 22 Νοεμβρίου 2025)

1.2 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Στην Ελλάδα, εμφανίζονται ποικίλα έμπρακτα παραδείγματα εφαρμογής των μεθόδων βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής. Ένα από αυτά, αποτελεί το ξενοδοχείο “MandarinOriental, CostaNavarino”,¹⁵ στην περιοχή της Μεσσηνίας, στη νοτιοδυτική Πελοπόννησο. Χτισμένο ανάμεσα σε ελαιώνες, από τους αρχιτέκτονες, “Tombazis&AssociatesArchitects” και “K-Studio”, στοχεύει στην αρμονική ένταξη του στο τοπίο. Στο σχεδιασμό του κτιρίου, ενσωματώνονται ποικίλες πρακτικές βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, με γενικό στόχο, τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, καθώς και την ενθάρρυνση της χρήσης τοπικών υλικών. Οι βίλες, οι οποίες φιλοξενεί το θέρετρο, παρουσιάζονται ως μερικώς υπόγειες ή λοφώδεις (earth-shelteredvillas), ώστε να ενσωματώνονται στην τοπογραφία της περιοχής, καθώς και να μειώνονται οι θερμικές απώλειες των κτιρίων. Επίσης, οι αρχιτέκτονες εκμεταλλευόμενοι τις οροφές, ως φυτεμένες με τοπική αυτοφυή βλάστηση, καθώς και την ποικιλία των τοπικών φυσικών υλικών, (ξύλο, πέτρα, πηλός, κ.λ.π.), μεγιστοποιούν την τοπική ταυτότητα του έργου και εξαφανίζουν το κτίριο μέσα στο τοπίο, ενισχύοντας τους προαναφερόμενους στόχους. Ιδιαίτερο ρόλο στη βιοκλιματική μορφή του έργου, έλαβε ο προσανατολισμός, καθώς και η διάταξη των κτιρίων, ώστε να επιτυγχάνεται η βέλτιστη χρήση του φυσικού φωτός, του αέρα και του φυσικού δροσισμού.

Αντίστοιχα, εμβληματικό παράδειγμα βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής αποτελεί το “AristiMountainResort”,¹⁶ στα Ζαγοροχώρια, στο νομό Ιωαννίνων στην Ήπειρο. Μια ορεινή, δηλαδή περιοχή, με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά, υλικά, αρχιτεκτονική και πρώτες ύλες. Ο αρχιτέκτονας, Θωμάς Τσατσόπουλος, μέσω της σχεδίασης των κτιρίων, έχει δώσει έμφαση στο περιορισμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, καθώς και στη δέσμευση, ως προς την εξάλειψη των πλαστικών μιας χρήσης. Επίσης, μέσω των οικολογικών μεθόδων, τις οποίες γενικά ακολουθεί το θέρετρο, όπως η διαχείριση των υδάτινων πόρων, η ανακύκλωση και η αποφυγή συνθετικών και χημικών, όπου είναι δυνατόν, οδηγούμαστε σε ένα έργο, το οποίο σέβεται και ταυτόχρονα εμπνέεται, από την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των Ζαγοροχωρίων, και το φυσικό τους περιβάλλον, λειτουργώντας με γνώμονα, τις αρχές και τις μεθόδους της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής. Ταυτόχρονα, όσον αφορά το εξωτερικό, ένα έμπρακτο παράδειγμα εφαρμογής μεθόδων βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής αποτελεί, το θέρετρο “SixSensesZighyBay”,¹⁷ στη βόρεια χερσόνησο του Musandam, στο Ομάν, στη Μέση Ανατολή. Το ξενοδοχείο αποτελείται από κτίρια, τα οποία είναι κατασκευασμένα από τοπικά υλικά, ακλουθώντας τους φυσικούς άξονες σκίασης των γύρω βουνών, ελαχιστοποιώντας τόσο την οπτική όσο και την περιβαλλοντική όχληση. Η αρχιτεκτονική τοπική κληρονομιά, αναδεικνύεται με τη χρήση των τοπικών αυτών υλικών, στις βασικές κατασκευές. Ταυτόχρονα, ενισχύεται μέσα από την χρήση φύλλων φοίνικα, ως πρωτεύον υλικό, για τις

¹⁵MandarinOriental, CostaNavarino, (2025). τ.σ.: Βιωσιμότητα.

¹⁶Aristi Mountain Resort + Villas, (2025).Official Website.

¹⁷Six Senses, Zighy Bay. (2025). τ.σ.: Sustainability.

στέγες των κτιρίων, τα οποία προσφέρουν θερμομόνωση και σκίαση, καθώς και μέσα από την εξάπλωση της χρήσης, των προαναφερόμενων υλικών, όχι μόνο στο εξωτερικό, αλλά και στο εσωτερικό των κτιρίων, όπως για παράδειγμα, στα έπιπλα και στα διακοσμητικά αντικείμενα. Επιπλέον, τον βιοκλιματικό χαρακτήρα του έργου, ενδυναμώνουν οι πέτρινοι χονδροί τοίχοι, για την ρύθμιση της θερμοκρασίας των κτιρίων, τα βορειοανατολικά ανοίγματα, ώστε να επιτυγχάνεται φυσικός διαμπερής αερισμός, καθώς και οι ξύλινες πέργκολες και οι φυτεμένες στέγες, με αυτόχθονα είδη, με σκοπό την σκίαση, και τη μείωση της θερμικής ακτινοβολίας. Ταυτόχρονα, το θέρετρο είναι σχεδιασμένο, με τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτυγχάνεται, η ανακύκλωση των γκρίζων υδάτων, για εξυπηρέτηση της άρδευσης των φυτεύσεων, η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω της χρήσης φωτοβολταϊκών πάνελ και ηλιακών θερμοσιφώνων, καθώς και η γενική μείωση της κατανάλωσης νερού, μέσω της διαδικασίας της αφαλάτωσης του θαλασσινού νερού. Συνολικά, το ξενοδοχείο αποτελεί, ένα “eco-luxury” περιβάλλον, καθώς συνδυάζει την βιωσιμότητα, με την άνεση και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των επισκεπτών, αφού δεσμεύεται, για την ενημέρωση τους, όσον αφορά την βιοκλιματική λειτουργία του χώρου.

Με την ενσωμάτωση λοιπόν, της πράσινης-οικολογικής αρχιτεκτονικής, στην κατασκευή των έργων εναλλακτικού τουρισμού μέσω βιώσιμων τεχνολογιών και πρακτικών, θα καλυτερεύσει η ενεργειακή απόδοση του κάθε έργου και θα αυξηθεί η γενική μέριμνα για περιβαλλοντική προστασία.

EIK.2Mandarin Oriental, Costa Navarino

EIK. 3Mandarin Oriental, Costa Navarino

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

2.1 ΧΡΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Επιπρόσθετα, η πράσινη αρχιτεκτονική έχει ως αρχή, την χρήση τοπικών υλικών, όπως το ξύλο, ο πηλός και η πέτρα, τα οποία υπάρχουν σε αφθονία στην χώρα μας.^{18, 19} Όσον αφορά το ξύλο, η εφαρμογή του, υποστηρίζει την ρύθμιση της υγρασίας στο εσωτερικό των κτιρίων, καθώς είναι ικανό να διατηρεί για γενικά σταθερή, ζεστή, θερμοκρασία στο χώρο. Ακόμη, λόγω της σύστασής του, επιτρέπει στα κτίρια να «αναπνέουν», βελτιώνοντας με αυτόν τον τρόπο, την ποιότητα του αέρα σε αυτά. Ο πηλός²⁰ αντίστοιχα, μέσω της καλής θερμικής του μόνωσης, καθώς δεν είναι ούτε πολύ θερμό, ούτε πολύ ψυχρό, αλλά ουδέτερο, όσον αφορά την θερμοκρασία υλικό, συμβάλει στην καλύτερη του μικροκλίματος των κτιρίων. Επιπλέον, προσφέρει φυσική αντίσταση στα έντομα, διαθέτει εύκολη διαδικασία συντήρησης και καλή διάχυση, όσον αφορά τις ακτινοβολίες. Η πέτρα²¹ με την σειρά της, προσφέρει εύκολη μόνωση για τον χώρο, λόγω της φυσικής σύνθεσής της. Έχει μεγάλη θερμική μάζα, με αποτέλεσμα να κατακρατεί την θερμότητα και να λειτουργεί ως ρυθμιστής θερμοκρασίας. Επιπρόσθετα, το ξύλο,²² λόγω της φύσης του, προσφέρει μια ευχάριστη μυρωδιά στο χώρο, ενώ ο πηλός και η πέτρα, συνδυασμένα, με ορθά δομημένα παράθυρα και φυσικές γωνίες από σκυρόδεμα ή και πέτρα, καλύπτουν τις ανάγκες του χώρου για φυσικό φως. Αποτελεσματικά, τα τρία αυτά υλικά, είτε μεμονωμένα, είτε σε ορθό συνδυασμό, όταν χρησιμοποιούνται, μαζί και με άλλα υλικά, είναι ικανά να αντιμετωπίσουν τις ζεστές μέρες του καλοκαιριού, τους ψυχρούς χειμώνες, καθώς και τις έντονες καταιγίδες βροχής και τους ισχυρούς ανέμους της χώρας.

Η πράσινη αρχιτεκτονική, πέρα από την χρήση φυσικών υλικών, έχει ως γνώμονα, όσον αφορά τις κατασκευές της, την χρήση φυσικής σκίασης και ορθού προσανατολισμού των κτιρίων, με σκοπό, την μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, καθώς και την ενίσχυση της βιωσιμότητας τους. Επεξηγηματικά, ένας καλός προσανατολισμός, επιτρέπει στο όποιο κτίριο, την μέγιστη εκμετάλλευση της ηλιακής ενέργειας, καλύπτοντας σκοπούς, όπως η

¹⁸MinPolκαισυνεργάτες (2017 ,ενημ. Lamprou, D. &Tsifoitidis, G. , 2019) *MINLEX- Greece Country Report. European Commission &MinPol.*

¹⁹Koulelis, P.P. ,Tsiaras, S. καιAndnreopoulou, Z.S. (2023). *Greece's Forest Sector from the Perspective of Timber Production: Evolution or Decline?* .Forests 2023, 14(12), 2331. (Ημερομηνίαδημοσίευσης: 28 Νοεμβρίου 2023)

²⁰Petcu, C. ,Dobrescu, C.F. , Dragomir, C. S. , Ciobanu, A.A. , Lazarescu, A.C. καιHegyí, A. (2023) . *Thermophysical Characteristics of Clay for Efficient Rammed Earth Wall Construction.*Materials 2023, 16(17), 6015 (Ημερομηνίαανάρτησης: 1 Σεπτεμβρίου 2023)

²¹Sharaf, F. M. (2020). *The Impact of Thermal Mass on Building Energy Consumption: A case study in Al Mafrqa city in Jordan.* Cogent Engineering (2020), 7: 1804092

²²Humekoski, E. (2017). *How can wood construction reduce environmental degradation?* European Forest Institute.

θέρμανση του κτιρίου, κατά τους χειμερινούς μήνες, αλλά και η αποφυγή της υπερθέρμανσης του, κατά τους εαρινούς, ενώ ταυτόχρονα, μειώνεται η ανάγκη για τεχνητά συστήματα κλιματισμό.²³ Αντίστοιχα, η χρήση φυσικών υλικών σκίασης, όπως δένδρα και ειδικά διαμορφωμένες φυτεύσεις, προστατεύει τα κτίρια από τον άμεσο ήλιο, και πιθανώς κάποια δυσμενή καιρικά φαινόμενα, δημιουργώντας, ένα ευχάριστο και χωρίς ακραίες θερμοκρασίες μικροκλίμα. Η ένταξη αυτή, της φύσης του κάθε τόπου και η ορθή και με σεβασμό εκμετάλλευσή της, σε πρακτικές βιοκλιματικής σχεδιαστικής, θα φέρει ως αποτέλεσμα τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, καθώς και την προσφορά στους επισκέπτες, μιας αυθεντικής εμπειρίας, η οποία θα συνδέεται και θα αναδεικνύει, τόσο το τοπικό περιβάλλον, όσο και την πολιτιστική και ιστορική ταυτότητα αυτού.

²³Kaminska, A. (2020). *Impact of Building Orientation on Daylight Availability and Energy Savings Potential in an Academic Classroom*. *Energies* 2020, 13(18), 4916 (Ημερομηνία ανάρτησης: 19 Σεπτεμβρίου 2020)

2.2 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ο ήλιος, αποτελεί μία από τις βασικότερες, αν όχι τη βασικότερη, πηγή ενέργειας και ζωής. Διαχέοντας φως και θερμότητα στην ατμόσφαιρα, δίνει τη δυνατότητα στα φυτά, μέσω της διαδικασίας της φωτοσύνθεσης, να παράγουν τροφή και οξυγόνο. Αναλυτικότερα, ρυθμίζει το κλίμα και τα καιρικά φαινόμενα, με αποτέλεσμα, την διατήρηση της γενικής θερμοκρασίας του πλανήτη, σε σταθερά περίπου επίπεδα, η οποία με τη σειρά της, επιτρέπει την ανάπτυξη ζωής.

Στην πράσινη αρχιτεκτονική, η ηλιακή ενέργεια λαμβάνει πρωτεύοντα ρόλο, καθώς μέσω της χρήσης της, σε βιώσιμες τεχνολογίες και πρακτικές, βοηθά, στην μείωση των αρνητικών αποτυπωμάτων προς το περιβάλλον, καθώς και γενικότερα, στην επίτευξη των στόχων ενός έργου βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής. Πιο συγκεκριμένα, τα ηλιακά πάνελ,²⁴ μέσω της ικανότητάς τους, να μετατρέπουν την ηλιακή ακτινοβολία, σε ενέργεια, καλύπτουν ανάγκες φωτισμού, ψύξης, θέρμανσης και γενικά, ηλεκτρικών συσκευών και εξοπλισμού. Αποτελεσματικά, ελαχιστοποιείται η ανάγκη, για μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα, δίνεται η δυνατότητα μείωσης, του γενικού κόστους των έργων. Παράλληλα, οι ηλιακοί θερμοσίφωνες,²⁵ συμβάλουν στην εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας και πετρελαίου, καθώς μετατρέπουν το ηλιακό φως και τη θερμότητα, σε ζεστό νερό. Ο συνδυασμός λοιπόν, τέτοιου είδους τεχνολογιών, με σκοπό την ανάπτυξη ενός οικολογικού και φιλικού προς το περιβάλλον, έργου εναλλακτικού τουρισμού, όχι μόνο θα αυξήσει τη γενική βιωσιμότητά του, μειώνοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα, αλλά θα το κάνει και πιο ελκυστικό για τους επισκέπτες, οι οποίοι αναζητούν, περισσότερο οικολογικές επιλογές ταξιδιών και εμπειριών.

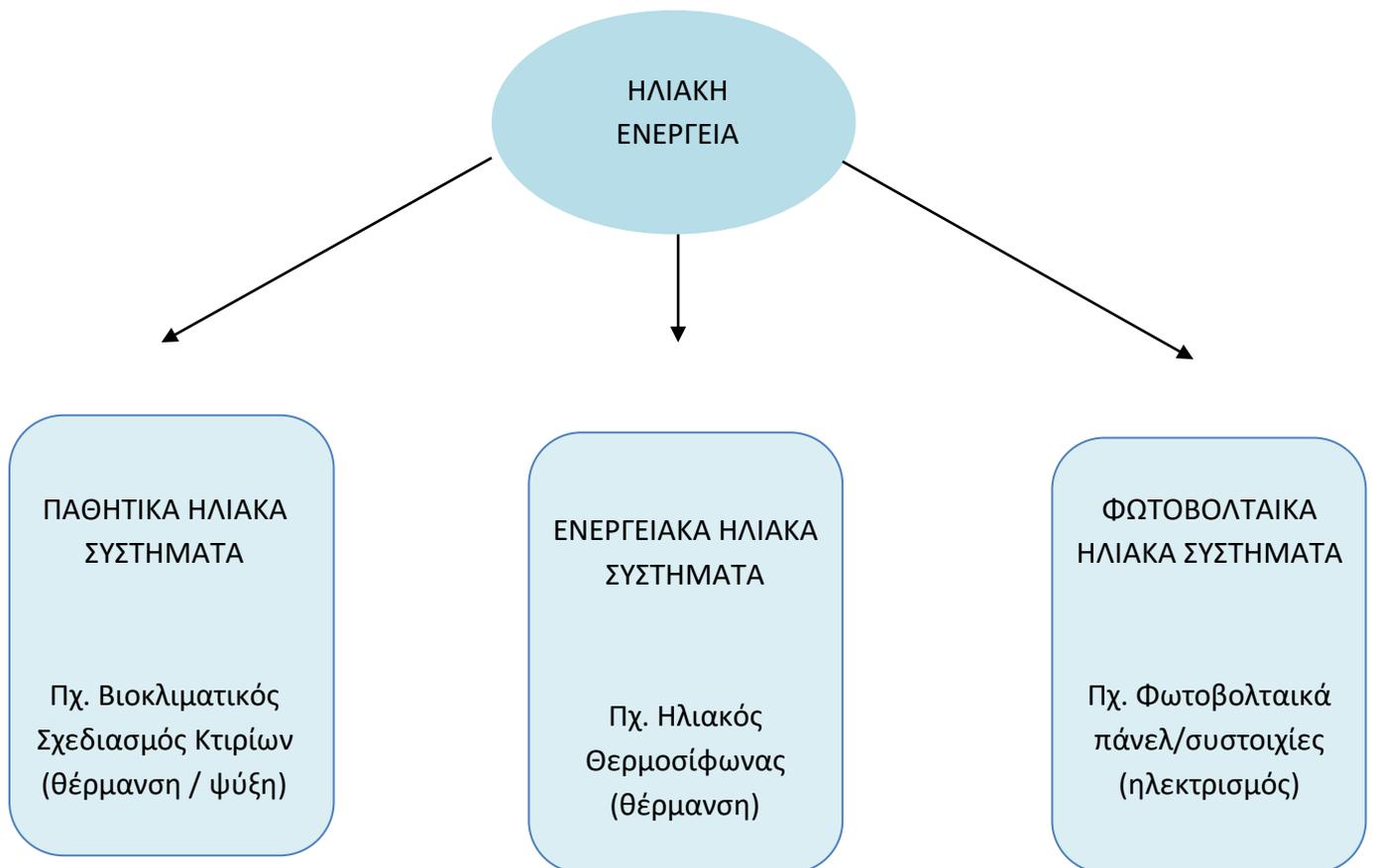
Εν συνεχεία, αξίζει να αναφερθούμε στη γεωθερμία,²⁶ μια ακόμη ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, η οποία μέσω της εκμετάλλευσής της, δημιουργεί ένα πλαίσιο, οικολογικού τρόπου θέρμανσης, των κτιρίων. Αναλυτικότερα, σε περιοχές φυσικών θερμικών χώρων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από ηφαιστειακές δραστηριότητες και υψηλές γεωθερμικές ροές, γίνεται εκμετάλλευση της θερμότητας του υπεδάφους και γενικά αυτών των χώρων, με τη συμβολή γεωθερμικών αντλιών θερμότητας. Οι αντλίες αυτές, μέσω ειδικών συστημάτων, είναι ικανές να ενισχύσουν την ήδη παραγόμενη θερμότητα, καθώς και να ρυθμίσουν, τόσο τη θέρμανση, όσο και την ψύξη του χώρου. Συνεπώς, συνιστούν μια αξιόπιστη λύση, καθώς δεν εξαρτώνται από τις αλλαγές των καιρικών συνθηκών, όπως η αιολική και η ηλιακή ενέργεια. Επίσης, το αρχικό κόστος εγκατάστασης των αντλιών, μπορεί να υπάρξει αυξημένο, λόγω των απαιτούμενων μελετών και διαδικασιών για την επιβεβαίωση της καταλληλότητας του χώρου. Παρόλα αυτά, η ικανότητα τους να παράγουν υψηλής αποδοτικότητας θέρμανση, σε συνδυασμό, με τη μειωμένη εκπομπή αερίων θερμοκηπίου,

²⁴fotovoltaikasystems (2025)

²⁵GreenBuilding (2025). *Τι είναι οι ηλιακοί θερμοσίφωνες: λειτουργία, απόδοση, οφέλη.* (Ημερομηνία ανάρτησης: 31 Μαΐου 2013)

²⁶Microsoft (2025). *Τι είναι η γεωθερμική ενέργεια;*

συμβάλει στη μείωση του κόστους και στην ελαχιστοποίηση δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

ΕΙΚ. 4 Εικόνα γεωθερμικής πηγής

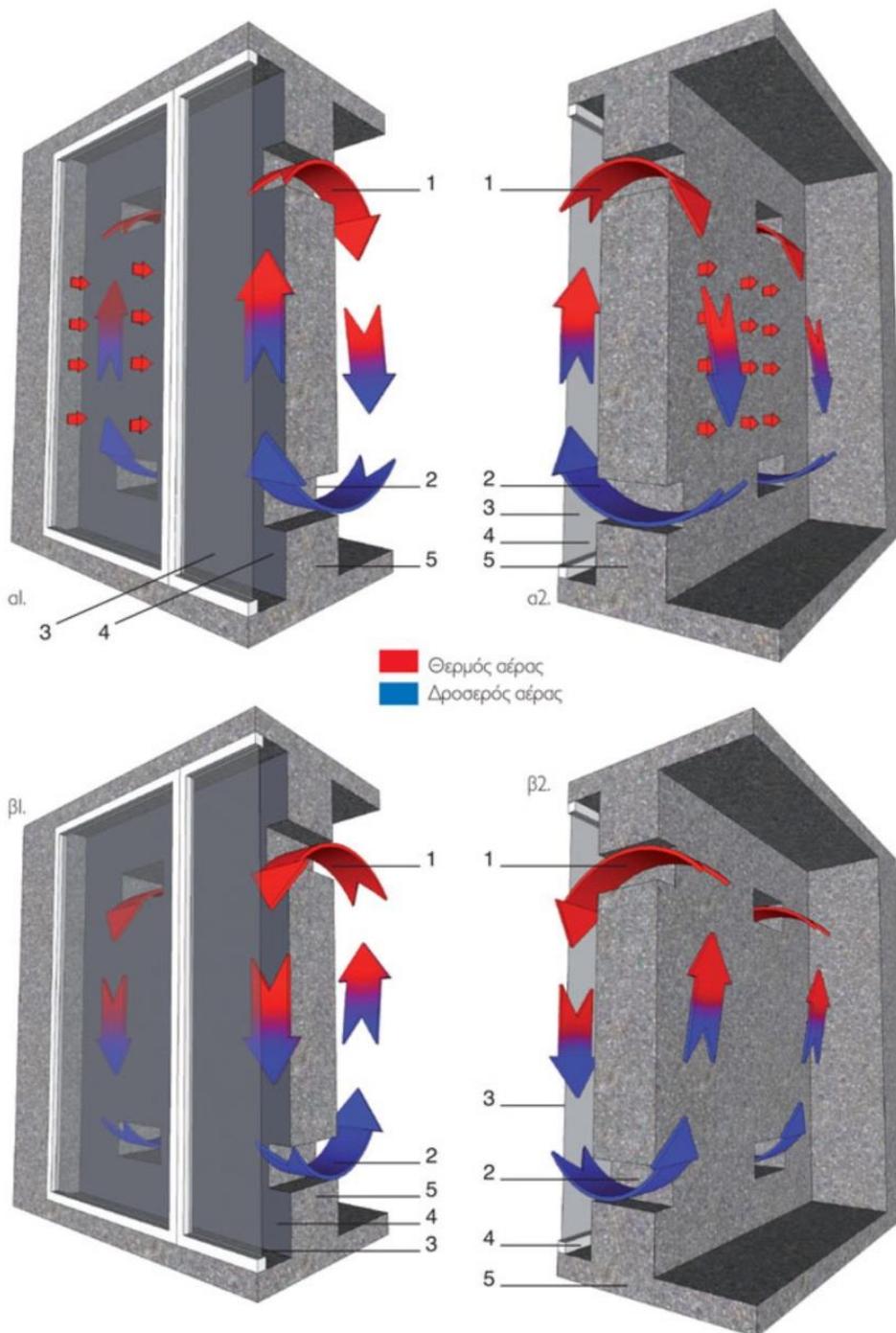

ΕΙΚ. 5 Γεωθερμικές πηγές Ισλανδίας

Ένας ακόμη τρόπος αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, είναι ο τοίχος Trombe,²⁷ ο οποίος αποτελεί ένα παθητικό ηλιακό σύστημα εκμετάλλευσης του ήλιου και του αέρα, με σκοπό την παραγωγή θερμικής ενέργειας. Η ενέργεια αυτή με τη σειρά της, συμβάλει τόσο στην θέρμανση των κτιρίων και στη γενική διατήρηση της θερμοκρασίας τους, όσο και στη βελτίωση, της συνολικής ενεργειακής τους απόδοσης. Κατασκευάζεται με γενικό πάχος από τριάντα έως σαράντα εκατοστά και υλικά μεγάλης θερμοχωρητικότητας, όπως το σκυρόδεμα και οι βαριές πέτρες, τα οποία εξυπηρετούν στην απορρόφηση του υπεριώδους φάσματος. Στην εξωτερική του πλευρά, έχει σκούρο χρώμα, αν όχι μαύρο, με σκοπό την απορρόφηση και του ορατού φάσματος. Αντίθετα, για το εσωτερικό τους, προτείνεται κάποιο ανοιχτόχρωμο, ώστε να επιτυγχάνεται ένας υψηλός συντελεστής ακτινοβολίας.

Ωστόσο, μια τέτοια εφαρμογή, κινδυνεύει από πιθανή υπερθέρμανση κατά τους θεرمούς, καλοκαιρινούς μήνες. Συνεπώς, για τον περιορισμό της, τοποθετούνται, μονοί ή διπλοί, σταθεροί ή ανοιγμένοι υαλοπίνακες. Τα παραπάνω ρυθμίζονται, ανάλογα με τη περιοχή, καθώς και τις καιρικές συνθήκες και θερμοκρασίες αυτής, με σκοπό την καλύτερη αξιοποίηση, της εφαρμογής του τοίχου Trombe. Αντίστοιχα, για τις πιθανές θερμικές απώλειες, κατά τη διάρκεια της νύχτας, τοποθετείται ένα σκέπαστρο, στην εξωτερική πλευρά του τοίχου, καθώς και ειδικά διαμορφωμένα ανοίγματα, τα οποία ορίζουν τη διέλευση, θερμού ή ψυχρού αέρα, ανάλογα με τις ανάγκες του χώρου. Επιπλέον, η εφαρμογή του, γίνεται σε κτίρια με νότιο προσανατολισμό και με αποκλίσεις από αυτόν, οι οποίες δεν υπερβαίνουν τις τριάντα μοίρες. Η δυνατότητα, του συνδυασμού του, με άλλα παθητικά συστήματα, επιτυγχάνει, την μέγιστη ενεργειακή απόδοση αυτών, την γενική μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, καθώς και την μετάβαση σε ένα περισσότερο, οικολογικά δομημένο περιβάλλον.

²⁷ktirio (2025). τ.σ.: εφαρμογές, θέρμανση-ψύξη-κλιματισμός, *τοίχος Trombe*.

α1, α2. Λειτουργία τοίχου Trombe κατά τη διάρκεια της ημέρας.

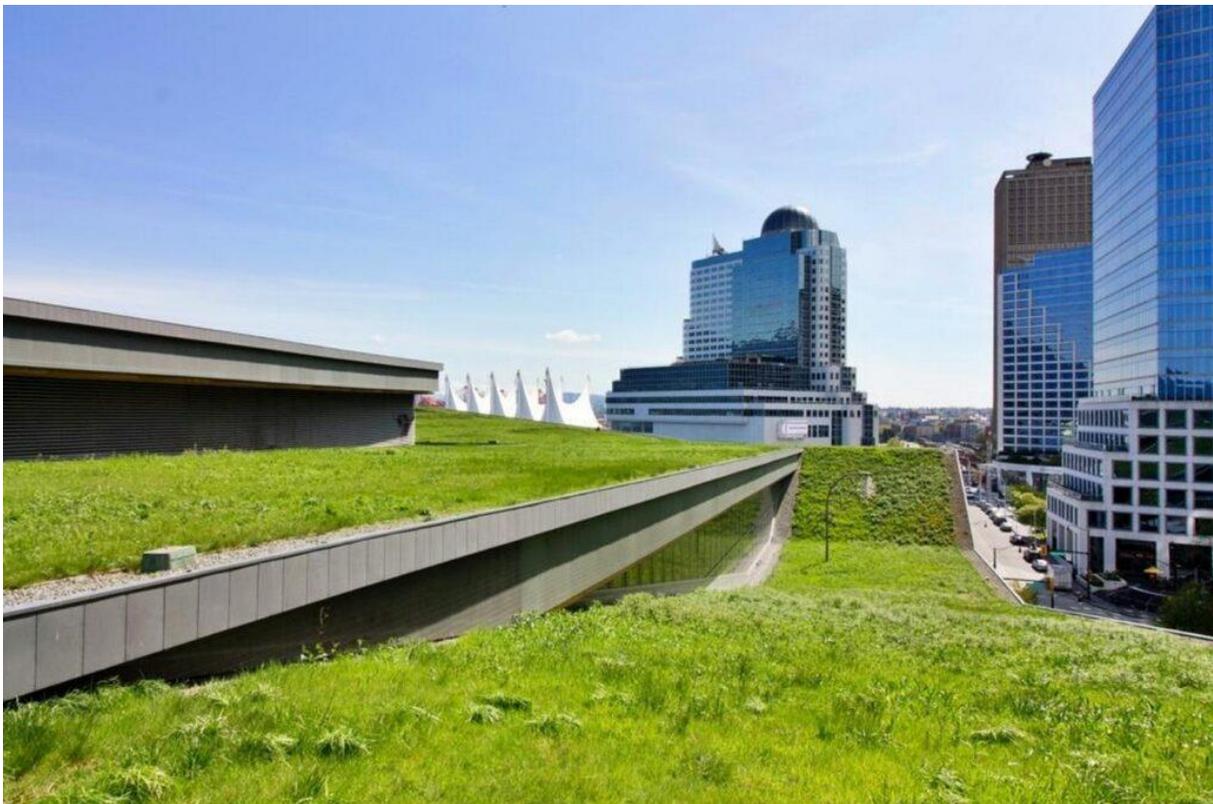
β1, β2. Λειτουργία τοίχου Trombe κατά τη διάρκεια της νύχτας.

1. Επάνω άνοιγμα.
2. Κάτω άνοιγμα.
3. Γυαλί.
4. Διάκενο.
5. Τοίχος υψηλής θερμικής μάζας.

ΕΙΚ. 6 Διάγραμμα λειτουργία τοίχου Trombe

2.3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Πρόσθετες πρακτικές, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στη γενική περιβαλλοντική προστασία και κατά επέκταση στον οικολογικό χαρακτήρα, ενός έργου εναλλακτικού τουρισμού, αποτελούν η συλλογή καθώς και η ανακύκλωση του βρόχινου νερού, και σε δεύτερο χρόνο του γκρι νερού.²⁸ Αναλυτικότερα, σε γενικά πλαίσια, το βρόχινο νερό μπορεί να εξυπηρετήσει σκοπούς, όπως η άρδευση, η κάλυψη αναγκών συστημάτων τουαλέτας και σωληνώσεων, ο καθαρισμός εξωτερικών χώρων, οχημάτων και εγκαταστάσεων, καθώς και τον καθαρισμό ρούχων και αντικειμένων, με την προϋπόθεση της ορθής χρήσης φίλτρων νερού και UV διαδικασιών απολύμανσης. Επιπλέον, το βρόχινο νερό, είναι σχετικά καθαρό, απαιτεί μικρή επεξεργασία καθαρισμού και δεν περιέχει βαρέα μέταλλα. Συνεπώς, ήπια φίλτρα καθαρισμού, απορρυπαντικά συστήματα, αντλίες νερού και συστήματα ασφαλείας, μας δίνουν τη δυνατότητα της χρήσης του βρόχινου νερού, ως «καθαρό» και λειτουργικό.

ΕΙΚ. 7 Χρήσηφωτεμένηςστέγης, Vancouver Convention Centre

Η διαδικασία αυτή, της επεξεργασίας του βρόχινου νερού, απαιτεί κάποιες υποδομές όσον αφορά την συλλογή και την κατανομή του στους ανάλογους χώρους. Τέτοιου είδους υποδομές, αποτελούν κεκλιμένες στέγες, κατασκευασμένες με ειδικά υλικά, συστήματα υδρορροών, καθώς και δεξαμενές αποθήκευσης, στις οποίες παρέχεται προστασία από το φως του ήλιου, με σκοπό τη διατήρηση της καλής ποιότητας του νερού. Επιπρόσθετα, η συλλογή και η χρήση του βρόχινου νερού, φέρει ως αποτέλεσμα, την ενίσχυση του

²⁸Carollo, M. , Butera, I. καιRevelli, R. (2022) Water Savings and Urban Storm Water Management: Evaluation of the Potentiality of Rainwater Harvesting Systems from the Building to the City Scale , Plos one, 17(11), e0278107

οικολογικού χαρακτήρα του έργου, καθώς μειώνεται η ανάγκη για πόσιμο νερό, όσον αφορά τις δευτερεύουσες χρήσεις. Ταυτόχρονα, αποτρέπεται η κατάληξη μεγάλου όγκου του βρόχινου νερού σε υπονόμους και θάλασσες, αποφεύγοντάς έτσι την φθορά των υπονόμων την δημιουργία πλημμυρών και την επιβάρυνση των δικτύων αποχέτευσης. Ακόμα, μειώνεται η ρύπανση των επιφανειακών υδάτων, καθώς και το ενεργειακό αποτύπωμα, λόγω των μειωμένων απαιτήσεων, όσον αφορά την επεξεργασία του, συγκριτικά με το πόσιμο νερό του κεντρικού συστήματος. Ενισχύεται η τοπική αυτάρκεια νερού, δημιουργώντας μια τοπική πηγή, μέσω της εκμετάλλευσης του βρόχινου νερού, η οποία δεν απαιτεί μεγάλες υποδομές επεξεργασίας και κατά επέκταση, μειώνει την ανάγκη ενέργειας, καθώς και την έκκριση διοξειδίου του άνθρακα. Σε γενικά πλαίσια δηλαδή, το βρόχινο νερό μπορεί να χρησιμοποιηθεί, για κάλυψη ποικίλων αναγκών ενός έργου, ενισχύοντας τον οικολογικό χαρακτήρα αυτού, καθώς και το κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί.

Οι φυτεμένες στέγες, με την σειρά τους, καθώς και οι κάθετοι κήποι είναι άλλο ένα παράδειγμα αρχιτεκτονικής, το οποίο συμβάλει, τόσο στην περιβαλλοντική προστασία, όσο και στη πράσινη - οικολογική λειτουργία ενός κτιρίου.²⁹

ΕΙΚ. 8 Χρήση φυτεμένης στέγης, California Academy of Sciences, San Francisco, Golden Gate Park

Βασικό τους πλεονέκτημα, είναι η θερμική μόνωση, η οποία προσφέρουν στα κτίρια, καθώς και ο δροσισμός. Λειτουργούν ως θερμομονωτική στρώση, καθώς η εξατμισοδιαπνοή των φυτών, μειώνει την ανάγκη για θέρμανση και ψύξη, το χειμώνα και το καλοκαίρι αντίστοιχα, με αποτέλεσμα να μειώνεται αρκετά, η κατανάλωση ενέργειας. Επιπλέον, η χρήση φυτεμένων στεγών, φιλτράρει τους ρύπους και συγκρατεί τα βρόχινα νερά, περιορίζοντας την ροή απορροής και το φορτίο στα δίκτυα αποχέτευσης. Οι κάθετοι κήποι, λειτουργούν αντίστοιχα, αξιοποιώντας το νερό της βροχής, για το πότισμα των φυτών, καθώς

²⁹the Future (2025), τ.σ. Articles, Architectural Community, Beyond Aesthetics: The Functional Benefits of Green Roofs in Architecture.

και το φιλτράρισμα του αέρα και του νερού. Επιπρόσθετα, η ύπαρξη επιπλέον φυτών σε ταράτσες και τοίχους, εξυπηρετεί, στην βελτιστοποίηση της ποιότητας του αέρα, συγκρατώντας το διοξείδιο του άνθρακα και παγιδεύοντας σωματίδια και ρύπους, καθώς και στη δημιουργία μικρών οικοσυστημάτων, προσφέροντας βιοποικιλότητα και περιβαλλοντικό όφελος.

Αρχιτεκτονικά, οι φυτεμένες στέγες και οι κάθετοι κήποι, πέρα από την οικονομική αξία, την οποία δίνουν στο εκάστοτε ακίνητο, είναι ικανές να παρατείνουν την διάρκεια ζωής του κελύφους του, αφού το προστατεύουν εξωτερικά, από UV ακτίνες, θερμοκρασιακές διακυμάνσεις και περιβαλλοντικές φθορές. Αποτελεί δηλαδή μια επένδυση, για το όποιο κτίριο, καθώς οικονομικά θα αποδώσει σημαντικά, ακόμα και σε βάθος χρόνου.

Αποτελεσματικά, μια τέτοιου είδους παρέμβαση, επιτρέπει αισθητικό πλούτο, δημιουργώντας πράσινες οάσεις και χώρους συγκέντρωσης σε μια πόλη. Ταυτόχρονα, η παρουσία του πράσινου, σε γενικά πλαίσια, συνδέεται με την μείωση του άγχους, την βελτίωση της διάθεσης, καθώς και την αύξηση της συγκέντρωσης και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, προσφέροντας δηλαδή, ψυχολογικά και κοινωνικά οφέλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Η πράσινη αρχιτεκτονική, με τις βιώσιμες τεχνολογίες και πρακτικές της, δεσμεύεται ως προς την αρμονική σύνδεση του ανθρώπου και των αναγκών του, με την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. Γενικά, η βιωσιμότητα δεν αφορά μόνο τα κτίρια και τα κατασκευαστικά έργα, αλλά και τις τοπικές κοινότητες, το τοπίο και το περιβάλλον, καθώς και την τουριστική εμπειρία, την οποία προσφέρει η Ελλάδα. Στον ελληνικό τουρισμό, η μαζική μορφή ανάπτυξής του, είναι υπεύθυνη για την δυσμένεια του περιβάλλοντος και των τοπικών κοινωνιών. Ο επαναπροσδιορισμός λοιπόν, της ελληνικής τουριστικής εμπειρίας, μέσα από τις βιώσιμες μεθόδους της πράσινης αρχιτεκτονικής, είναι ικανός να συμβάλει στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής, υπευθυνότητας του τουρισμού στην Ελλάδα. Αναλυτικότερα, η συνθήκη του μαζικού τουρισμού λειτουργεί αρνητικά όσον αφορά την προστασία και την ευημερία του περιβάλλοντος, καθώς σε τουριστικές περιοχές, όπως τα νησιά της Ελλάδας, παρατηρείται υπερφόρτωση των φυσικών πόρων, όπως το νερό και η ενέργεια.³⁰ Παρουσιάζεται υπερκατανάλωση γλυκού νερού, ιδίως σε περιοχές με ξηρασία, όπως οι Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα, ενώ ταυτόχρονα σε ποικίλους προορισμούς, οι υποδομές απορριμμάτων και αποχέτευσης υπολειπόμενες, με αποτέλεσμα συχνά, κατά τους θερινούς μήνες να φτάνουν πολλές φορές στα όριά τους. Επιπλέον, ποικίλες παράκτιες περιοχές, δέχονται πιέσεις για έντονη αύξηση των κατασκευών τουριστικών υποδομών, φέροντας ως αποτέλεσμα τη μείωση των φυσικών οικοσυστημάτων, τον περιορισμό της βιοποικιλότητάς τους και γενικά την αλλοίωση του εκάστοτε περιβάλλοντος, λόγω της διάβρωσης και της αλλαγής των χρήσεων των ακτών και του γενικού τοπίου. Επιπρόσθετα, η έντονη τουριστική δραστηριότητα, εντείνει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) στο περιβάλλον και ταυτόχρονα, οι εποχικές διακυμάνσεις αυτής, δυσκολεύουν την βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και των τοπικών υλικών. Χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης, περιορισμένες πράσινες υποδομές και συνεχώς αυξανόμενες τουριστικές ανάγκες, οδηγούν στην αναζήτηση μεθόδων, όπως η πράσινη πιστοποίηση ξενοδοχείων, με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, την ανάδειξη των τοπικών χαρακτηριστικών και ιδιαιτεροτήτων, των περιοχών της Ελλάδας, καθώς και την ορθή βιώσιμη αρχιτεκτονική προσέγγιση της οικολογικής εναλλακτικής τουριστικής ανάπτυξης.

Εν συνεχεία, μεγάλο μέρος των τουριστικών επιχειρήσεων, ορίζεται από μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις, με περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις. Η συνθήκη αυτή, τις καθιστά αδύναμες να επενδύσουν στην οικολογική ανάπτυξη και στον εκσυγχρονισμό αυτών, δημιουργώντας τουριστικές μονάδες με χαμηλή αποδοτικότητα, καθώς και εξάρτηση από φθηνό και μαζικό τουρισμό, αντί για ποιοτικό. Επιπλέον, αφού μεγάλο μέρος του τουρισμού και κατά επέκταση, τα έσοδα και οι επενδύσεις, συγκεντρώνονται σε λίγους και συγκεκριμένους προορισμούς της Ελλάδας, όπως η Αθήνα, η Μύκονος και η Κρήτη, ενισχύεται η περιφερειακή ανισότητα καθώς και ο περιορισμός της ανάπτυξης των υπόλοιπων περιοχών. Σε συνδυασμό με την εποχικότητα, την οποία

³⁰Chavez, M. , Hohenlohe, X. , Lissner, I. , Maticevic, L. καιSchreurs, C. (2023) Expert Report: Sustainable Tourism in Greece. INSETE.

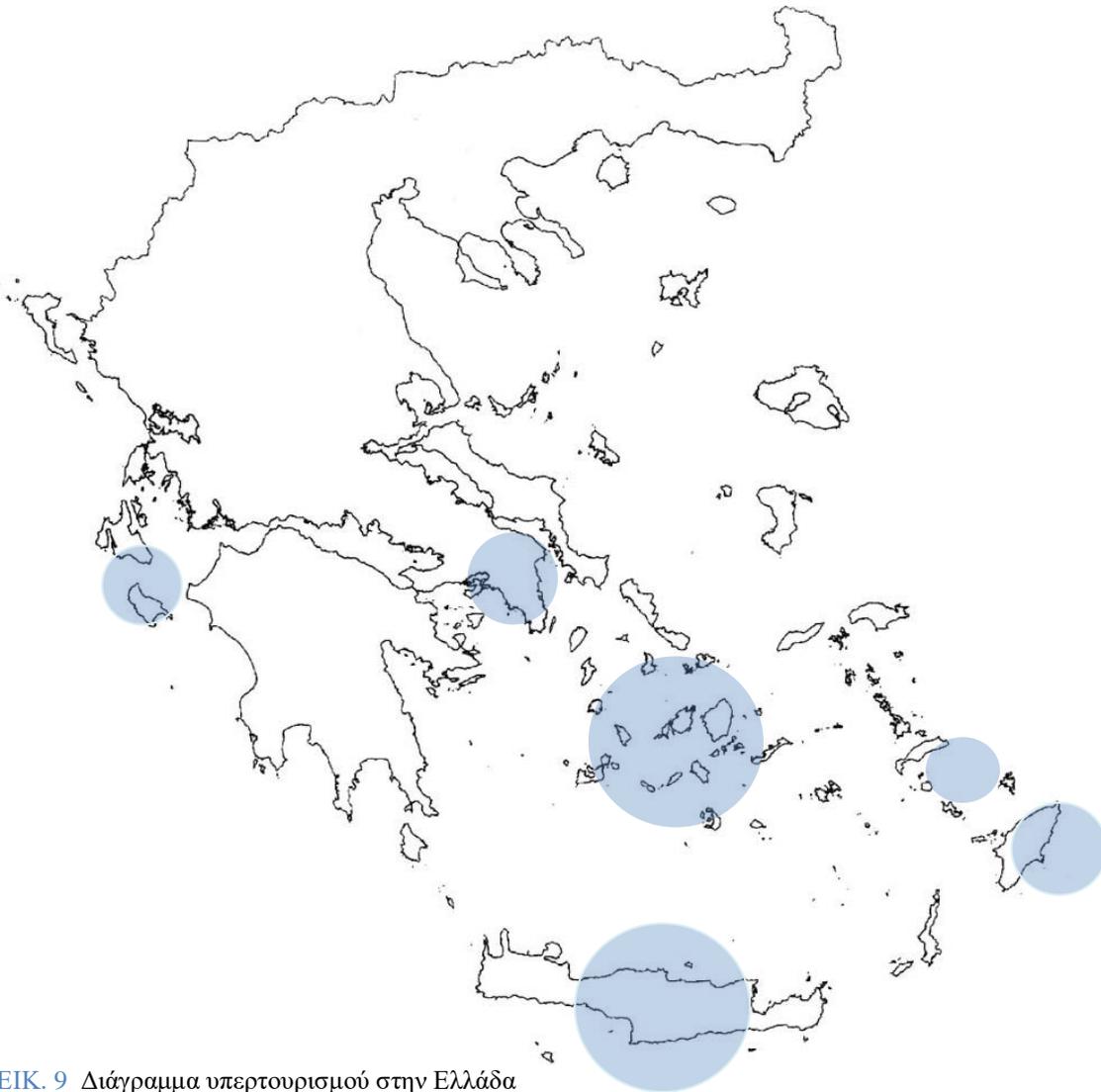
δημιουργούν οι τουριστικές περιόδους, οδηγούμαστε σε εξάρτηση από τον μαζικό τουρισμό, σε έκλειψη ολοχρονικών τοπικών παραγώγων και τεχνών, καθώς και στην γενική αύξηση του κόστους ζωής, για του μόνιμους κατοίκους των περιοχών αυτών.^{31 32} Συνεπώς, τα παραπάνω καθιστούν αναγκαία, την αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων στις τουριστικές επιχειρήσεις, με σκοπό το χαμηλότερο κόστος και τη βιώσιμη ανάπτυξη αυτών. Ακόμα, η σταθεροποίηση και η απλοποίηση της γραφειοκρατίας, όσον αφορά τον τουριστικό επιχειρηματικό κλάδο της Ελλάδας, είναι ικανή να επιτύχει, μια πιο ισορροπημένη κατανομή εσόδων και επενδύσεων στην χώρα, η οποία με την σειρά της, θα συμβάλει σημαντικά, στην αποσυμφόρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Επιπρόσθετα, η αύξηση του μαζικού τουρισμού, πιέζει και επιβαρύνει τις αστικές και νησιώτικες υποδομές μεταφορών, στέγασης και ύδρευσης, καθώς δεν διατίθενται από τις τοπικές αρχές, μηχανισμοί και συστήματα, διαχείρισης και κατανομής των τουριστικών ροών. Αποτελεσματικά παρατηρείται, αλλοίωση του τοπικού χαρακτήρα και της πολιτιστικής ταυτότητας των παραδοσιακών και ιστορικών περιοχών της Ελλάδας. Επιπλέον, καθώς οι επιχειρήσεις ενοικίασης τουριστικών καταλυμάτων αυξάνονται και επεκτείνονται, χρόνο με το χρόνο και καθώς οι τιμές αγοράς και ενοικίασης ακινήτων είναι αυξημένες, οι ντόπιοι κάτοικοι, αδυνατούν να βρουν μόνιμες κατοικίες και όσοι βρίσκουν, παρουσιάζονται δυσαρεστημένοι με τις συνθήκες θορύβου, τιμών και συμφόρησης, όσον αφορά την γενική διαβίωση και ποιότητα ζωής τους.

Σε πολλές λοιπόν περιοχές και σε ποικίλα νησιά, παρατηρείται μεγάλη ανισοροπία στην ζωή των μόνιμων κατοίκων, καθώς και στο εκάστοτε περιβάλλον. Οι τοπικές κοινωνίες, βασίζονται σε ένα εξάμηνο λειτουργίας και αποδοτικότητας, για την κάλυψη των ολοχρονικών αναγκών τους, με αποτέλεσμα η υπόλοιπη χρονική περίοδος να χαρακτηρίζεται από αδράνεια. Οι εργαζόμενοι δεν διαθέτουν ολοχρονική σταθερότητα εισοδήματος, περιορίζοντας έτσι τον αριθμό των μόνιμων κατοίκων, στις έντονα τουριστικές περιοχές. Αναλυτικότερα, λόγω της παραπάνω συνθήκης, αλλοιώνεται οι κοινωνικός ιστός μιας περιοχής, καθώς αποδυναμώνονται οι σχέσεις «γειτονιάς» και «κοινότητας». Το χειμώνα, ποικίλες περιοχές παρουσιάζονται εγκαταλελειμμένες, σε αντίθεση με το καλοκαίρι, κατά το οποίο λόγω πληθώρας κόσμου, δημιουργείται πίεση, στις δημόσιες υπηρεσίες, στις υποδομές και στους εργαζόμενους. Αποτελεσματικά, υφίσταται ένα αίσθημα «διπλής ταυτότητας», ένας διαχωρισμός μεταξύ πραγματικής και τουριστικής ζωής. Ταυτόχρονα, κατά τις θερινές περιόδους και γενικά στις τουριστικές περιοχές, παρατηρείται αύξηση στις κοινωνικές εντάσεις και συγκρούσεις, λόγω περιορισμένων πόρων και γεωγραφικού χώρου, μεταβάλλοντας έτσι, τις αξίες και τον τρόπο ζωής, αφού ο τουρισμός καθορίζει πλέον, τους τρόπους και τα πρότυπα κατανάλωσης και συμπεριφοράς, καθώς και την τοπική ταυτότητα, η οποία ολοένα και απομακρύνεται από την αυθεντική. Επιπλέον, ακόμα και σε πολιτιστικό επίπεδο οι δημοτικές αρχές, συχνά δίνουν προτεραιότητα σε έργα «βιτρίνας», επενδύουν δηλαδή, στην εικόνα των περιοχών, όσον αφορά την οπτική των τουριστών και όχι σε κοινωνικές ανάγκες. Οι μόνιμοι κάτοικοι, δεν έχουν επιρροή στις πολιτικές τουριστικής ανάπτυξης, ενώ ταυτόχρονα, η οικονομία ποικίλων περιοχών, δεν ορίζεται από αυτούς, αλλά

³¹OECD (2025-05-28), Enhancing the enabling environment for micro and small tourism enterprises in Greece, OECD Tourism Papers, 2025/09, OECD Publishing, Paris.

³²Stamatiou, K. (2024) Bridging the Gap between Tourism Development and Urban Planning: Evidence from Greece. Sustainability 2024, 16(15), 6359.

από εξωτερικές εταιρίες και επενδυτές. Δεν υπάρχουν μηχανισμοί εξισορρόπησης της εποχικότητας και προστασίας των κατοίκων, εντείνοντας έτσι την αίσθηση της «διπλής ταυτότητας» πολλών τουριστικών περιοχών. Συνεπώς και σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, καθίσταται αναγκαία η βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού, μέσω μεθόδων οικολογικής αρχιτεκτονικής, για την ευημερία αυτού.³³

ΕΙΚ. 9 Διάγραμμα υπερτουρισμού στην Ελλάδα

³³Capocchi, A. , Vallone, C. , Pierotti, M. και Amaduzzi A. (2019) Overtourism: A Literature Review to Access Implications and Future Perspectives. Sustainability 2019, 11(12), 3303

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΟΙΝΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

4.1 ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ ΕΝΑ ΤΕΤΟΙΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ ΚΑΙ ΠΟΙΑ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Ένα πιθανώς αποτελεσματικό παράδειγμα στις παραπάνω μεθόδους, θα μπορούσε να αποτελέσει μια μονάδα εναλλακτικού τουρισμού, η οποία θα επικεντρώνεται σε ένα βιώσιμο οινοποιείο - κατάλυμα - κέντρο εμπειριών, εναλλακτικού τουρισμού, το οποίο θα προωθεί την πράσινη αρχιτεκτονική και τις μεθόδους της, καθώς και τις αυθεντικές εμπειρίες, τις οποίες, είναι σε θέση να προσφέρει η Ελλάδα στους επισκέπτες της. Ο τουρισμός, ωθείτε, κάθε χρόνο και περισσότερο, σε συνθήκες υπέρ τουρισμού, κατά τις οποίες εκλείπουν οι αυθεντικές εμπειρίες και ενισχύεται η ανάγκη ως προς τον φθηνό και μαζικό τουρισμό, όπως έχει προαναφερθεί, με επιπτώσεις, τόσο στο περιβάλλον, όσο και στην γενική ποιότητα του τουρισμού. Στο έργο αυτό, του πολύ-λειτουργικού οινοποιείου, προτεραιότητα θα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού, στον ευρύτερο γεωγραφικό τομέα της χώρας, προσφέροντας ποικίλες εμπειρίες, τόσο στους επισκέπτες, όσο και στους μόνιμους κατοίκους των περιοχών. Το έργο αυτό, ώστε να ολοκληρωθεί και να λειτουργήσει ορθά, θα αποτελείται από τρεις βασικούς πυλώνες λειτουργιών, το οινοποιείο, ως ολοκληρωμένη παραγωγή, το κατάλυμα, ως κέντρο φιλοξενίας και χαλάρωσης των επισκεπτών, καθώς και το κέντρο εναλλακτικού τουρισμού, το οποίο θα καλύπτει δραστηριότητες σχετικές, τόσο με την διαδικασία παραγωγής και την μετάδοση γνώσης, όσον αφορά την οικολογική λειτουργία της, όσο και την γενική ευημερία και την διείσδυση του επισκέπτη, σε μια μορφή εναλλακτικών και βιώσιμων, μεθόδων τουρισμού και κατά επέκταση ζωής.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά το οινοποιείο και την λειτουργία του, βασική της μέριμνα, θα αποτελεί η βιολογική καλλιέργεια κρασιού. Θα επιδιώκεται δηλαδή, η παραγωγή βιολογικών ή και φυσικών κρασιών, σε καλλιέργειες χωρίς χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα, αλλά με γνώμονα φυσικές τεχνικές, όπως ο χαλκός, το θείο και το σύνθετο οργανικό λίπασμα. Καθώς και η επιδίωξη της υλοποίησης της διαδικασίας της οινοποίησης, χωρίς πρόσθετα υλικά και βαριές επεξεργασίες, με σεβασμό προς την φυσική ζύμωση, και το τοπικό περιβάλλον και μικροκλίμα της κάθε περιοχής. Τα παραπάνω, θα συμβάλουν στην επίτευξη μιας ιδανικής και φιλικής προς το περιβάλλον καλλιέργειας κρασιού, η οποία θα παράγει, ένα υψηλής ποιότητας προϊόν με οικολογική ταυτότητα, το οποίο με τη σειρά του θα προσελκύει επισκέπτες, οι οποίοι θα ενδιαφέρονται για βιολογικά προϊόντα και αυθεντικές εμπειρίες. Επιπλέον, ένα από τα βασικά ζητήματα τα οποία καλείται να καλύψει ένα τέτοιο έργο, είναι η λειτουργία του, με σχετική ενεργειακή αυτονομία αν όχι ολοκληρωτική. Η ενεργειακή αυτονομία, η χρήση δηλαδή, φωτοβολταϊκών πάνελ, αντλιών θερμότητας (για θέρμανση και ψύξη), καθώς και η χρήση ενεργειακά αποδοτικού εξοπλισμού, όπως οι φωτισμοί led και οι αποθήκες ενέργειας, είναι ικανές να δώσουν έναν οικολογικό και βιώσιμο χαρακτήρα στο έργο. Αποτελεσματικά, όσον αφορά το έργο στο σύνολο, θα μειωθεί το κόσμος λειτουργίας του και οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, θα αυξηθεί η ενεργειακή του ανεξαρτησία, θα προστεθεί και εκπαιδευτική αξία, όσον αφορά τους επισκέπτες, ενώ ταυτόχρονα θα καλύπτονται οι προϋποθέσεις, για την λήψη πράσινων πιστοποιήσεων από κρατικούς και διεθνής οργανισμούς.

ΕΙΚ. 10 Εικόνα αμπελώνων και δοχείων ζύμωσης, παλαίωσης και αποθήκευσης

“Through biodynamics, we can preserve the natural environment for future generations.”

- Robert Eden

Επιπρόσθετα, ένα βασικό στοιχείο του οινοποιείου, καθώς και ένας ακόμη τρόπος σύνδεσης του επισκέπτη και κατά επέκταση του έργου, με το φυσικό περιβάλλον, θα αποτελέσει ένας χώρος γευσιγνωσίας κρασιού, ο οποίος θα συνδυάζει μια μοντέρνα οικολογική κατασκευή, μαζί με τα φυσικά τοπικά υλικά, όπως η πέτρα και το ξύλο, παρέχοντας οργανωμένες γευσιγνωσίες, συνδυασμένες με την ανάδειξη τοπικών εδεσμάτων. Επιπλέον ο χώρος αυτός θα δημιουργηθεί, με συγκεκριμένο προσανατολισμό, ώστε να βλέπεις προς τους αμπελώνες, αναδεικνύοντας το κρασί ως εμπειρία και όχι μόνο ως προϊόν, μέσω της οπτικής της αρχικής του προέλευσης, καθώς και της αίσθησης της κατανάλωσης,

του τελικού του σταδίου. Το παραπάνω, θα προσφέρει τουριστική ελκυστικότητα, ενώ ταυτόχρονα θα αποτελέσει αφορμή, για την διεύρυνση των γνώσεων των επισκεπτών, όσον αφορά την παραγωγή του κρασιού. Ακόμη ένα βασικό στοιχείο του οινοποιείου, θα μπορούσε να είναι ένα μικρό μουσείο ή κάποιο αντίστοιχα μικρό, εκπαιδευτικό κέντρο, σε συνδυασμό με έναν επιχειρησιακό χώρο ντόπιων προϊόντων και παραγωγών, τόσο για τους επισκέπτες, όσο και για τους μόνιμους κατοίκους. Η δημιουργία δηλαδή ενός εκθεσιακού, για παράδειγμα χώρου, ο οποίος θα περιλαμβάνει εκθέματα για την βιώσιμη καλλιέργεια, την ιστορία του κρασιού, τον κύκλο παραγωγής του, καθώς και γενικά για την έννοια της κυκλικής οικονομίας, σε συνδυασμό με ποικίλα διαδραστικά εκθέματα, εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς και προϊόντα, τα οποία θα προέρχονται από την εφαρμογή της διαδικασίας της κυκλικής οικονομίας στο έργο, θα συμβάλει στην μετατροπή του οινοποιείου από απλή οικολογική παραγωγή, σε ένα δημοφιλή, πολιτιστικό προορισμό, με εκπαιδευτικό και κοινωνικό χαρακτήρα.

Εν συνεχεία, η αρχιτεκτονική προσέγγιση, όσον αφορά και την κατασκευή του καταλύματος, πέρα από τις εγκαταστάσεις του οινοποιείου, θα βασίζεται σε τοπικά υλικά, όπως η πέτρα, το ξύλο και ο πηλός, σε φυσική δόμηση, όπως οι πέτρινες τοιχοποιίες και τα ξύλινα κουφώματα, καθώς και σε παραδοσιακές τέχνες, με σκοπό την φυσική, αισθητική και πολιτισμική ένταξη του κτιρίου, στο τοπίο. Ακόμα, με τις παραπάνω μεθόδους, θα ενισχύεται τόσο η τοπική οικονομία, όσο και η αποτελεσματικότητα του έργου, καθώς θα βελτιώνεται η θερμομόνωση και η βιοκλιματική απόδοση των κτιρίων. Ταυτόχρονα, η δημιουργία μεγάλων ανοιγμάτων, στους χώρους του καταλύματος, θα επιτρέπει τη διέλευση φυσικού φωτός σε αυτούς, η τοποθέτηση χοντρών τοίχων, θα εξυπηρετήσει την διατήρηση της γενικής θερμικής τους μάζας και οι ανάγκες σκίασης τους, θα καλύπτονται από φυτεύσεις, ή και φυσικές κατασκευές σκίασης. Τα παραπάνω, σε δεύτερο χρόνο θα συμβάλουν, στην μείωση των ενεργειακών αναγκών του χώρου του καταλύματος, για φωτισμό και κλιματισμό, θα δημιουργούν ένα ήρεμο και συνδεδεμένο με τη φύση περιβάλλον, καθώς και θα προάγουν, τον γενικό οικολογικό και βιώσιμο χαρακτήρα του έργου. Επιπλέον, αξιοποιώντας τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μέσω της χρήσης φωτοβολταϊκών πάνελ, αντλιών θερμότητας, και γεωθερμικών συστημάτων, όπως έχει αναφερθεί και νωρίτερα, θα επιτευχθεί, μια σημαντική ενεργειακή αυτάρκεια στο κτίριο και μια ιδιαίτερη μείωση των αποτυπωμάτων αυτού, προς το περιβάλλον. Θα επιτυγχάνεται επίσης, η κάλυψη πράσινων και βιώσιμων προϋποθέσεων, ώστε να αποκτηθούν οικολογικές πιστοποιήσεις, όχι μόνο για το χώρο του οινοποιείου και τις λειτουργίες του, αλλά και του ξενοδοχείου. Επιπρόσθετα, όσον αφορά το διευρυμένο τμήμα του καταλύματος, η δημιουργία ενός χώρου οικολογικών πρώτων υλών κήπου όπως φρούτα και λαχανικά και ενός χώρου γευσιγνωσίας των τοπικών αυτών προϊόντων, σε συνδυασμό με τις εναλλαγές τους κατά τις εποχές, θα δημιουργήσει ένα κέντρο στο έργο, το οποίο θα προωθεί τη γαστρονομική ταυτότητα του τόπου και θα ενισχύει την τοπική αγροτική κοινωνία. Το κατάλυμα δηλαδή θα είναι σε θέση να προσφέρει στον επισκέπτη, μια συνολική εμπειρία και όχι απλά μια διαμονή, καθώς καλείται όχι μόνο να παρατηρήσει, αλλά και να έρθει σε επαφή, καθώς και να ζήσει, μέσω ενός οικοσυστήματος.

ΕΙΚ. 11 Εικόνα από διαδικασία winetasting

Τέλος, η ύπαρξη ενός κέντρου δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού στο έργο, θα ενισχύσει την οικολογική ταυτότητα αυτού, καθώς και την αίσθηση του επισκέπτη, όσον αφορά την εμπειρία του και την γενική ενσωμάτωση του, σε διαδικασίες παραγωγής και γνώσης. Αναλυτικότερα, δραστηριότητες οι οποίες ανήκουν στον κλάδο του οινοτουρισμού και του αγροτουρισμού, όπως ξεναγήσεις και περιηγήσεις σε αμπελώνες και εγκαταστάσεις, γευσιγνωσίες κρασιού, καθώς και θεματικά σεμινάρια και εργαστήρια συμμετοχής στις ποικίλες ανά εποχή, διαδικασίες του τρύγου, θα προωθήσουν τη γενική βιώσιμη φιλοσοφία του έργου και τον αργό, βιώσιμο, τουρισμό (slow tourism). Θα αυξήσουν τα έσοδα του οινοποιείου, πέρα από την πώληση του βασικού προϊόντος, του κρασιού, καθώς και θα εντάξουν και θα διδάξουν στους επισκέπτες, τις διαδικασίες παραγωγής του οίνου, εντείνοντας την εμπειρία σύνδεσης του επισκέπτη με την τοπική κοινότητα και τη γη. Επιπλέον, στο πλαίσιο του κέντρου δραστηριοτήτων, υπάρχουν ποικίλες μέθοδοι εκμετάλλευσης και ανακύκλωσης των υλών του έργου, με σκοπό τη μεθοδική βιώσιμη ανάπτυξη του. Για παράδειγμα, εργαστήρια μικρής κλίμακας, με περιεχόμενο μαγειρικής, βοτανικής, ή και κατασκευαστικής για τους επισκέπτες, τα οποία θα χρησιμοποιούν τις τοπικές πρώτες ύλες και υλικά, θα συμβάλουν τόσο στην κυκλική οικονομία και τη δημιουργία μιας κοινότητας στο πλαίσιο του έργου, ενώ ταυτόχρονα, θα συμβάλουν στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του επισκέπτη, καθώς και στην ανάπτυξη των βιώσιμων γνώσεων αυτού. Ακόμα ένα παράδειγμα, αποτελεί η ύπαρξη ενός χώρου φιλοξενίας πολιτιστικών εκδηλώσεων, ο οποίος συνδυάζοντας μουσική, τέχνη, workshops και τοπικές γιορτές, θα ενισχύει τόσο, την πολιτιστική ζωή της περιοχής, προσελκύνοντας νέο κοινό, όσο και την δημιουργία ενός ζωντανού κέντρου φιλοξενίας, βιωσιμότητας και πολιτισμού.

Συνεπώς, το αναφερόμενο έργο, ως ολοκληρωμένο σύστημα, με τρεις κλάδους, το οινοποιείο, το κατάλυμα και το κέντρο δραστηριοτήτων, θα είναι σε θέση να αυξήσει την περιβαλλοντική του αξία, μέσω της χρήσης οικολογικών μεθόδων λειτουργίας, καθώς και την κοινωνική μέσω της στήριξης και των συνεργασιών, των οποίων θα προσφέρει στην τοπική κοινότητα. Η οικονομική του αξία, επίσης θα αυξηθεί, προσφέροντας νέες θέσεις εργασίας, τοπική ανάπτυξη και βιώσιμο τουρισμό στην τοπική κοινωνία, δημιουργώντας ένα έργο, το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει πρότυπο, για την βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα.

4.2 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Παράδειγμα βιώσιμων πρακτικών και οικολογικών μεθόδων όσον αφορά την γενική παραγωγή κρασιού, αποτελεί το Κτήμα Σιγάλα, στη Σαντορίνη.³⁴ Το οινοποιείο, επίσημα θεμελιώθηκε με την πρώτη εμφιάλωση ΠΟΠ (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης), για το κρασί της Σαντορίνης, από τον Πάρι Σιγάλα, το χίλια εννιακόσια ενενήντα ένα(1991). Στην παραγωγή αυτή, συνδυάζονται παραδοσιακές μέθοδοι και καινοτόμες τεχνικές, ώστε να επιτυγχάνεται η δυναμική εξέλιξη της παράδοσης, των τοπικών ποικιλιών κρασιού. Η καλλιέργεια του, γίνεται με βιώσιμες πρακτικές, όπως η διαλογή των καρπών με το χέρι (handpicked) και η πίεση ήπιας έντασης και μεγάλης διάρκειας (gentleyetlongpressing) , οι οποίες εξασφαλίζουν την ιδιαίτερη και άριστα τοπική, ποιότητα του κρασιού. Επίσης, σε

κάποιες ετικέτες, παρουσιάζονται επιβεβαιώσεις για τεχνικές με οινοπλαστες (Leesageing) και περιοδική ανάδευση (Batonnage) , όσον αφορά την περίοδο, κατά την οποία το κρασί, βρίσκεται στις ανοξείδωτες δεξαμενές. Ακόμα, Το κτήμα Σιγάλα έχει λάβει ποικίλες επιβραβεύσεις και διακρίσεις για διάφορες από τις σοδιές του, πιστοποιώντας έτσι, την ποιότητα του. Τέλος, γίνονται αναφορές για αναδιαμόρφωση του αμπελώνα, ώστε το Κτήμα να επιτυγχάνει την κάλυψη πολλαπλών βιώσιμων τεχνικών και προϋποθέσεων, καθώς και την διασφάλιση, της κάθε μελλοντικής σοδιάς από δυσμενή καιρικά και περιβαλλοντικά φαινόμενα.

ΕΙΚ. 12 Φωτογραφία αμπελώνων του Κτήματος Σιγάλα

Συνεπώς, οι παραδοσιακές τεχνικές, οι οποίες χρησιμοποιούνται στο κτήμα Σιγάλα, ως γνώμονα για την εξέλιξη, την ανάπτυξη και την εξάπλωση του κρασιού και της ιστορίας του, το καθιστά ένα παράδειγμα βιώσιμου οινοποιείου στην Ελλάδα.

³⁴Sigalas Wines (2025) Sigalas Winery

Εν συνεχεία, όσον αφορά το εξωτερικό, ένα ισχυρό παράδειγμα οικολογικού και βιώσιμου οινοποιείου αποτελεί το οινοποιείο “ChateauMaris”, στο LaLiviniere της Γαλλίας.³⁵ Ως βασική του φιλοσοφία, υιοθετεί τη βιοδυναμική γεωργία, λαμβάνοντας υπόψη τους ηλιακούς και σεληνιακούς κύκλους, ώστε να επιτυγχάνεται η βέλτιστη διαχείριση του εδάφους, καθώς και η φροντίδα των φυτών και του τρύγου. Σκοπός, δηλαδή του οινοποιείου, είναι η δημιουργία ενός οικοσυστήματος, όσον αφορά τα εδάφη καλλιέργειας, το οποίο θα λειτουργεί με γνώμονα τις αρχές της φύσης. Επιπλέον, το ChateauMaris, έχει πλήρως βιοδυναμική πιστοποίηση, καθώς και ποικίλες ακόμα, από οργανισμούς και φορείς, εξειδικευμένους στον κλάδο του κρασιού και της βιώσιμης παραγωγής (όπως πιστοποιήσεις Ecocert, Biodyvin, Demeter, BCorp, κλπ), τεκμηριώνοντας με αυτόν τον τρόπο, την λειτουργία του, με οικολογικές τεχνικές, όπως η ενεργειακή αυτάρκεια και η συλλογή νερού.

ΕΙΚ. 13 Χώρος ζύμωσης και παλαίωσης κρασιού –σε αυγοειδή δοχεία- του ChateauMaris

Επιπρόσθετα, το οινοποιείο διαθέτει και λειτουργεί με σκοπό την διατήρηση και την ανάδειξη των τοπικών κλιματικών και εδαφικών ιδιαιτεροτήτων, όπως η έντονη ηλιοφάνεια με το δροσερό αεράκι, καθώς και η σύνθεση του εδάφους, από σχιστόλιθο, χαλαζία, ψαμμίτη, μάρμαρο και ασβεστόλιθο. Ταυτόχρονα, διαθέτει κατασκευές, όσον αφορά το κελάρι, οικολογικά σχεδιασμένες, με υλικά από κάνναβη και ασβέστη, τα οποία αναπνέουν και μειώνουν το αποτύπωμα του άνθρακα. Το κτίριο λοιπόν αυτό, χαρακτηρίζεται βιοδιασπώμενο και προσφέρει αρνητικό ανθρακικό αποτύπωμα (carbonnegative).

³⁵Chateau Maris (2025) Chateau Maris-Vineyards and Wine

Αναλυτικότερα, ακόμα και όσον αφορά τις -χαλύβδινες- δεξαμενές του κρασιού, έχουν δώσει ιδιαίτερη σημασία στο σχεδιασμό τους (σχήμα αυγοειδές) , ώστε να επιτυγχάνουν την μείωση των εισροών ενέργειας, καθώς και την τεχνική του “finelees”, διότι, το αυγοειδές αυτό σχήμα, δίνει την δυνατότητα ανάδευσης του κρασιού, χωρίς έντονη εξωτερική παρέμβαση, διατηρώντας παράλληλα και την καθαρότητα του. Τέλος, δίνει την δυνατότητα στους επισκέπτες, να διεισδύσουν στις βιώσιμες πρακτικές του οινοποιείου, μέσω περιβαλλοντικών περιπάτων και γευστικών δοκιμών. Συνεπώς, ChateauMaris, αποτελεί ένα ιδανικό παράδειγμα οινοποιείου του εξωτερικού, το οποίο έχει ως γνώμονα στην λειτουργία του, τον βιώσιμο και οικολογικό του χαρακτήρα.

4.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥΣ

Επιπρόσθετα, η δημιουργία και η οικολογική λειτουργία, εναλλακτικών μονάδων τουρισμού στην Ελλάδα, είναι ιδανική για την ανάδειξη, την ανάπτυξη και την διατήρηση των τοπικών, μικρότερων κοινωνιών, οι οποίες ποικίλες φορές, στις μέρες μας, υφίστανται τις συνέπειες της άγνοιας, των μειωμένων παροχών, καθώς και της έλλειψης επενδύσεων και ελπίδας, όσον αφορά την ευημερία τους. Η βιώσιμη ανάπτυξη, ειδικά στο πλαίσιο του τουρισμού, τέτοιου είδους κοινωνιών, ώστε να είναι αποδοτική, οφείλει να έχει και ένα χαρακτήρα συλλογικής ευθύνης. Να εκτελούνται δηλαδή, πρακτικές και λειτουργίες, ενθαρρυμένες τόσο από δημόσιους, όσο και ιδιωτικούς φορείς, οι οποίες θα ενισχύουν τους κατοίκους και την ευημερία ζωής τους, καθώς και την πολιτιστική και οικονομική ευημερία των περιοχών.

Αναλυτικότερα, διαδικασίες εκπαίδευσης και κατάρτισης των ντόπιων, σε επιχειρήσεις βιώσιμου εναλλακτικού τουρισμού, δίνουν την ευκαιρία συνεργασίας, μεταξύ κοινωνίας και έργου και ταυτόχρονα δημιουργούν ποικίλες θέσεις εργασίας, οι οποίες με την σειρά τους, καλύπτουν τις ανάγκες των μόνιμων κατοίκων των περιοχών. Οι μόνιμοι κάτοικοι λοιπόν, θα συμμετέχουν σε διαδικασίες ανάπτυξης, όσον αφορά την κοινωνία τους, αποδεχόμενοι το όποιο έργο, καθώς η λειτουργία του οποίου, θα δεσμεύεται, όσον αφορά την επιστροφή των κέδρων, στην τοπική κοινότητα και γενικά την κυκλική τους ροή, ώστε να υφίστανται παροχές και ανάπτυξη για την κοινότητα. Ταυτόχρονα, οι ντόπιοι, θα έχουν την ευκαιρία να αναδείξουν ποικίλες τοπικές πρακτικές, τέχνες και λειτουργίες, προωθώντας αποτελεσματικά τις τοπικές επιχειρήσεις, καθώς και την διατήρηση, κατά την πάροδο των χρόνων, τεχνών, ποικίλες των οποίων κινδυνεύουν να εξαφανιστούν.

Όσον αφορά, το έργο του οινοποιείου-ξενοδοχείου-κέντρου δραστηριοτήτων συγκεκριμένα, μέσω της εφαρμογής όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, θα διαθέτει τη δυνατότητα να παρέχει άμεσες θέσεις εργασίας μέσα στην μονάδα. Οι θέσεις αυτές, θα καλύπτουν λειτουργικές και διοικητικές θέσεις, θέσεις φιλοξενίας και εστίασης, καθώς και θέσεις σε τομείς, οι οποίοι απαιτούν εξειδικευμένο τεχνικό και αγροτικό προσωπικό. Ακόμα, θα παρέχονται έμμεσες θέσεις εργασίας, μέσω της συνεργασίας της μονάδας, με τους τοπικούς προμηθευτές και τις τοπικές οργανώσεις, καθώς και με πιθανούς εξωτερικούς συνεργάτες της περιοχής, όπως τοπικά γραφεία δραστηριοτήτων, μεταφορικές υπηρεσίες, καθώς και επαγγελματίες φωτογράφους. Σεμινάρια και εκπαιδευτικά προγράμματα, μαθήματα και workshop, οινογνωσίας και βιολογικής καλλιέργειας, θα ενισχύσουν την ποικιλία των έμμεσων θέσεων εργασίας και σε συνδυασμό με περιβαλλοντικά έργα, τα οποία θα είναι υπεύθυνα για την γενική διατήρηση της αισθητικής της περιοχής, όπως η σήμανση και η χαρτογράφηση, η δημιουργία βοτανικών κήπων, ο καθαρισμός μονοπατιών κλπ. θα ενταθεί η ποικιλία αυτή. Επιπλέον, λόγω της γενικής αύξησης και ροής, του κόσμου και του τουρισμού στην περιοχή, θα επέλθει επαγωγικά και αύξηση της κατανάλωσης στις τοπικές επιχειρήσεις εστίασης και λιανικής πώλησης.

Αναλυτικότερα, μια μονάδα του προαναφερόμενου τύπου, ώστε να λειτουργήσει ορθά και να μπορεί να παρέχει μακροχρόνια αποδοτικότητα, παρουσιάζει κάποιες ανάγκες.

Οι ανάγκες αυτές χωρίζονται σε ανάγκες καθαρισμού και συντήρησης του κτιρίου, σε λογιστικές και γραφειοκρατικές ανάγκες αυτού, καθώς και ανάγκες, οι οποίες αφορούν την αισθητική και κατασκευαστική του ολοκλήρωση. Η συνεργασία της μονάδας με τις μικρές ή και μεγάλες επιχειρήσεις της περιοχής, καθώς και τους τεχνίτες και επαγγελματίες αυτής, θα μπορούσε να καλύψει τις προαναφερόμενες ανάγκες, καθώς και όσες πιθανώς προκύψουν, ενώ ταυτόχρονα θα μπορούσε να ενισχύσει τη σχέση της μονάδας, με την τοπική κοινότητα, καθώς και τον παραγωγικό και επιχειρησιακό τομέα αυτής.

Παράδειγμα σε αυτό, θα μπορούσε να αποτελεί, η χρήση τροφίμων και πρώτων υλών, τα οποία θα προέρχονται από τις τοπικές επιχειρήσεις, στις διαδικασίες του πρωινού, τις οποίες θα προσφέρει το κατάλυμα στους επισκέπτες, καθώς και η εμφανής σήμανση «τοπικό προϊόν», στα τρόφιμα και τις πρώτες ύλες, ώστε ο επισκέπτης να ωθείται στην αναζήτησή του προϊόντος και εκτός της μονάδας, αυξάνοντας έτσι το εισόδημα των τοπικών επιχειρήσεων και μαγαζιών.

Αποτελεσματικά, η ορθή και εναρμονισμένη με την κοινωνία, λειτουργία της μονάδας, θα αυξήσει την αποδοτικότητα της, άρα επαγωγικά και τον αριθμό των επισκεπτών, όπως προαναφέρθηκε. Η αύξηση αυτή, θα δημιουργήσει με τη σειρά της, ανάγκη νέας ζήτησης, όσον αφορά την τοπική παραγωγή και αποτελεσματικά θα ενισχύσει την νέα καλλιέργεια προϊόντων, καθώς και την δημιουργία νέων εστιατορίων, υπηρεσιών και εργαστηρίων. Συνολικά, η συνεργασία μεταξύ μιας εναλλακτικής μονάδας τουρισμού με οικολογικό χαρακτήρα, θα είναι σε θέση να ενισχύει τους τοπικούς παραγωγούς και κατά επέκταση, τις τοπικές επιχειρήσεις και την οικονομία της κοινωνίας.

Μια ακόμα σειρά τρόπων και μεθόδων ενίσχυσης και ανάδειξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης της περιοχής, θα μπορούσε να είναι η διάθεση του χώρου της μονάδας, με σκοπό την υλοποίηση ποικίλων, πολιτιστικών εκδηλώσεων και οργανώσεων, όπως μουσικές βραδιές με τοπικούς μουσικούς, φεστιβάλ τοπικών προϊόντων και τεχνών, γιορτές εποχικών παραδόσεων της περιοχής και εκθέσεις φωτογραφίας ή και ζωγραφικής, τοπικών επίσης, καλλιτεχνών. Τα παραπάνω, θα διασφαλίσουν την συνεργασία της μονάδας, με τους πολιτιστικούς συλλόγους της περιοχής, τα λαογραφικά ή μικρά ιδιωτικά μουσεία, καθώς και τους ανθρώπους και επιχειρηματίες της περιοχής γενικότερα. Ακόμα, η συμμετοχή των επισκεπτών, σε αυθεντικές εμπειρίες, όπως οι διαδικασίες του τρύγου, τα εργαστήρια χειροτεχνίας, με θέματα τοπικών τεχνών, τα μαθήματα τοπικής παραδοσιακής κουζίνας, μαγειρικής και χορών, καθώς και οι οργανωμένοι περίπατοι, σε ιστορικά και ιδιαίτερης σημασίας, σημεία της περιοχής, θα συμβάλουν στην ευρεία γνωστοποίηση, του τοπικού πολιτισμού και παραδόσεων.³⁶

³⁶Marcinkowska, I. , Maj, A. , και Sidlo, K. (2024) *Tourism and Rural Development*. Case, Center of Social and Economic Research. Doi: 10.2863/099682

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Συνακόλουθα, μια μονάδα οινοποιείου-καταλύματος, εναλλακτικού τουρισμού με οικολογικό χαρακτήρα, καλείται να καλύψει ποικίλες ανάγκες, ώστε να λειτουργήσει ορθά. Αποτελεσματικά, καλείται αντίστοιχα, να καλύψει τα πιθανά περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, τα οποία πρόκειται να προκύψουν από τις ανάγκες αυτές.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά το περιβάλλον, ένα από τα κύρια προβλήματα, τα οποία μπορούν να εμφανιστούν σε μια οινοτουριστική μονάδα, σχετίζονται με τις αλλαγές του κλίματος, τις αλλαγές δηλαδή, των θερμοκρασιών, καθώς και τα ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως οι καύσωνες, το χαλάζι και η ξηρασία, τα οποία παρουσιάζονται στην Ελλάδα. Τα φαινόμενα αυτά, οδηγούν σε μεταβολή του μικροκλίματος (terroir) της περιοχής και σε αστάθεια της αμπελουργικής παραγωγής, τα οποία με τη σειρά τους, οδηγούν στην γενική αστάθεια της ποιότητας του παραγόμενου οίνου. Ένα ακόμη από τα κρίσιμα ζητήματα, το οποίο καλείται να επιλυθεί, αποτελεί η γενική διαχείριση του νερού, ειδικά σε περιοχές με αυξημένη τουριστική δραστηριότητα, καθώς οι περιορισμένες υποδομές υδροδότησης και άρδευσης, οδηγούν σε κινδύνους λειψυδρίας, αύξησης του κόστους του νερού και ανάγκη μοιράσματος του, μεταξύ αμπελώνων, καταλυμάτων και κατοίκων.

Παράλληλα, η προστασία και η διατήρηση του εδάφους, του μικροκλίματος και της βιοποικιλότητας της περιοχής, αποτελεί καίρια πρόκληση, ώστε να λειτουργεί ορθά, οικολογικά και σε βάθος χρόνου το έργο. Η άγνοια για το περιβάλλον, σε συνδυασμό με την αυξημένη τουριστική επισκεψιμότητα, συνήθως οδηγεί σε διάβρωση της μορφολογίας του εδάφους και κατά επέκταση των αμπελώνων, σε απώλεια της τοπικής χλωρίδας και πανίδας, καθώς και γενικά σε καταπόνηση της γης.

Ταυτόχρονα, η ενεργειακή κατανάλωση ενός οινοποιείου, στο πλαίσιο μιας εναλλακτικής τουριστικής μονάδας, κυρίως όσον αφορά την κάλυψη αναγκών θέρμανσης και ψύξης των χώρων φιλοξενίας, καθώς και των ενεργειακών απαιτήσεων του οινοποιείου, είναι ιδιαίτερα υψηλή. Ο περιορισμός δηλαδή, και η γενική διαχείριση και εξισορρόπηση της κατανάλωσης αυτής, κρίνεται απαραίτητη και είναι ικανή να οδηγήσει στην αποφυγή της αύξησης, του συνολικού λειτουργικού κόστους του έργου.

Εν συνεχεία, όσον αφορά το κοινωνικό πλαίσιο πιθανών προβλημάτων, η αυξημένη τουριστική κίνηση, είναι ικανή να οδηγήσει, τόσο σε κυκλοφοριακά προβλήματα και κατά επέκταση σε επιβάρυνση των οδικών δικτύων, όσο και σε αυξημένη ηχορύπανση, το σύνολο των οποίων οδηγεί σε δυσαρεστημένους κατοίκους και υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής. Η δυσμενής αυτή ποιότητα ζωής, είναι υπεύθυνη για την εδραίωση ενός αισθήματος δυσπιστίας, στους κατοίκους, ως προς τις επενδύσεις, μειώνοντας την συμμετοχή τους σε αυτές και εντείνοντας την συνθήκη της εποχικότητας, όσον αφορά το εργασιακό πλαίσιο της περιοχής.

Σε οικονομικό επίπεδο, τα παραπάνω, φέρουν ως αποτελέσματα, την συγκέντρωση των εσόδων σε μερικούς μήνες του χρόνου και επαγωγικά την ανεπαρκή αξιοποίηση των εγκαταστάσεων, κατά τους υπόλοιπους μήνες. Ο οικονομικός αυτός κίνδυνος, σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος του εξοπλισμού και των απαιτήσεων σε ενέργεια, νερό και προσωπικό, καθώς και ο αρκετός χρόνος, ο οποίος χρειάζεται ώστε να φτάσει ένα τέτοιο έργο, σε συνθήκες απόσβεσης, οδηγεί στην ανάγκη επίλυσης των όποιων περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών ζητημάτων προκύπτουν, ώστε να θεωρήσει ένα επιτυχημένο

έργο εναλλακτικού τουρισμού, με μια αξιόλογη, ποιοτική και ιδιαίτερη, με βάση τον τόπο, παραγωγή κρασιού.

Συνεπώς, όσον αφορά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των κλιματολογικών αλλαγών, θα μπορούσαν να εφαρμοστούν πρακτικές, όπως η φύτευση τοπικών ανθεκτικών ποικιλιών και η χρήση φυσικών σκιάσεων, για την διατήρηση και ανάπτυξη του μικροκλίματος και της μορφολογίας της περιοχής, καθώς και η παρακολούθηση του μικροκλίματος αυτού, με ειδικούς αισθητήρες.

Στο τομέα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων και λειτουργιών, καλό θα ήταν να αξιοποιηθούν μέθοδοι συλλογής και ανακύκλωσης του βρόχινου και γκρι νερού, αλλά και λειτουργίες μικρής αφαλάτωσης, σε παραθαλάσσιες περιοχές.

Αναφορικά με την προστασία του εδάφους και γενικά της γης και του τοπίου, η ανακατασκευή και η στήριξη των υπαρχόντων δομών για καλλιέργεια στις περιοχές, καθώς και ο περιορισμός της κυκλοφορίας των οχημάτων σε εδάφη παραγωγής και φυσικά τοπία, θα εντείνει την προστασία αυτή. Ακόμα, μέσω χρήσης φωτοβολταϊκών πάνελ, αντλιών θερμότητας, LED φωτισμών και αυτοματοποιημένων πρακτικών, θα επιτευχθεί η απαραίτητη εξοικονόμηση ενέργειας, με σκοπό την ορθή απόδοση, ενός τέτοιου έργου.

Ταυτόχρονα, η αυξημένη και πιθανώς ανεξέλεγκτη τουριστική ροή, θα μπορούσε να διαχειριστεί μέσω online κρατήσεων, αλλά και συγκεκριμένων ωραρίων επίσκεψης στις δραστηριότητες και γενικά στους χώρους του έργου. Η ηχορύπανση με τη σειρά της, θα περιορίζεται μέσω της χρήσης, ομαδικών μεταφορικών μέσων, μέσα στους χώρους της μονάδας, ώστε να εξυπηρετείται η μεταφορά των επισκεπτών, καθώς και από την διατήρηση των περιπάτων, σε επίπεδα χαμηλής όχλησης.

Επιπλέον, όσον αφορά τον περιορισμό της εποχικότητας, η μονάδα οινοτουρισμού, θα μπορούσε να προσφέρει, προγράμματα εκπαίδευσης, για τους μελλοντικούς εργαζόμενους της, κίνητρο, για την ολοχρονική τους απασχόληση, όπως παροχές στέγασης, μεταφοράς, και ποικίλα bonus, καθώς και πιστοποιήσεις μέσα από τα αναφερόμενα προγράμματα, δίνοντας τους ταυτόχρονα και την δυνατότητα εξέλιξης, σε ένα ταχέως αναπτυσσόμενο τομέα της Ελλάδας. Επιπρόσθετα, συνεργασίες με τοπικούς παραγωγούς και οργανώσεις, ποικίλων πολιτιστικών δράσεων, στο χώρο της μονάδας, θα ενισχύσουν την ολοχρονική της λειτουργία και συνεργασία με την τοπική κοινωνία.

Τέλος, η οικονομική βιωσιμότητα, θα μπορούσε να εξασφαλιστεί μέσω, πρακτικών αυτοματισμού ενέργειας και νερού, αναζήτησης χορηγιών, πιστοποιήσεων και επιδοτήσεων, καθώς και μέσω, της σταδιακής και όχι βεβιασμένης, υλοποίησης του έργου.³⁷

³⁷OIV (International Organisation of Vine and Wine), 2020 *OIV Guide for the Implementation of Principles of Sustainable Vitiviniculture*. Paris, OIV

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ανακεφαλαιώνοντας, οδηγούμαστε στην πεποίθηση πως η συνετή εκμετάλλευση και αξιοποίηση των πράσινων και οικολογικών μεθόδων και τεχνικών της αρχιτεκτονικής, είναι ικανές να οδηγήσουν στην δημιουργία βιώσιμων και εναλλακτικών τουριστικών έργων, σε ποικίλα γεωγραφικά μέρη της Ελλάδας. Δομές και συστήματα εξοικονόμησης ενέργειας και νερού, θα συμβάλουν στην οικολογική λειτουργία του έργου, καθώς και στην μείωση του περιβαλλοντικού του αποτυπώματος. Ταυτόχρονα τεχνικές και συστήματα ορθής και βιώσιμης αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας και γενικότερα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα εντείνει την συνολική οικολογική λειτουργία του έργου.

Η ανάπτυξη ενός οικολογικού έργου στο πλαίσιο, του γοργά αναπτυσσόμενου οινoturισμού, θα οδηγήσει σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες θα προσφέρουν με τη σειρά τους αυθεντικές εμπειρίες στους επισκέπτες. Στις διαδικασίες κατασκευής, αλλά και στην συνολική λειτουργία του έργου θα αξιοποιηθούν και κατά επέκταση θα αναδειχτούν, τα τοπικά υλικά και οι παραδοσιακές τεχνικές. Επιπλέον, ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και γενικά στο έργο και τους ανθρώπους του, θα αναπτυχθούν συνεργατικές σχέσεις και επαγγελματικές συνεργασίες, οι οποίες θα συμβάλλουν στην ομαλή και συνολική εξέλιξη του έργου και της κοινωνίας. Συνδυαστικά, μέσω της ιδιαίτερης προσοχής, της οποίας θα δοθεί στις γεωμορφολογικές, τοπικές ιδιαιτερότητες της περιοχής όσον αφορά την αμπελοκαλλιέργεια, θα ενισχυθεί η διατήρηση του μικροκλίματος και της βιοποικιλότητάς της. Τα παραπάνω, με την σειρά τους θα οδηγήσουν, στην δημιουργία ενός υψηλής ποιότητας, μοναδικού και αυθεντικού, γεωγραφικά προϊόντος.

Επιπρόσθετα, από την πλευρά των ανθρώπων του έργου, θα υφίσταται δέσμευση, ως προς την κατασκευή εκθεσιακών και πολύ-λειτουργικών χώρων, καθώς ως προς την οργάνωση δραστηριοτήτων και εκπαιδευτικών σεμιναρίων, με σκοπό την διεύρυνση των γνώσεων, τόσο των επισκεπτών όσο και των μόνιμων κατοίκων, όσον αφορά την πράσινη και οικολογική λειτουργία του έργου, καθώς και την ιστορία και παράδοση της τοπικής κοινωνίας. Ταυτόχρονα, προσθέτοντας στις μεθόδους και πρακτικές, οι οποίες αναφέρθηκαν, την ανακύκλωση νερού και την αξιοποίηση του βρόχινου, την επαναχρησιμοποίηση τοπικών κατασκευαστικών υλικών, την κομποστοποίηση των υπολειμμάτων της οινοποίησης, καθώς και με την χρήση ελαφριών, ανακυκλώσιμων συσκευασιών, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για ένα έργο, το οποίο θα εφαρμόζει την κυκλική οικονομία, από την διαδικασία της καλλιέργειας του αμπελιού και την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, μέχρι και την κατανάλωση του κρασιού και την τελική διαχείριση των φιαλών του.

Σε ευρύτερο πλαίσιο, αξιοποιώντας τις μεθόδους και τις αρχές της πράσινης και οικολογικής αρχιτεκτονικής, σε συνδυασμό με την με την γεωγραφική και χρονική ποικιλία, η οποία χαρακτηρίζει την αμπελοκαλλιέργεια και κατά επέκταση η οινοπαραγωγή στην Ελλάδα, το φάσμα του τουρισμού, θα μπορούσε να αναπτυχθεί αποκτώντας ένα χαρακτήρα, εναλλακτικό, βιώσιμο, λειτουργικό και με μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή προοπτική. Επιπλέον, θα βελτιώσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων της και θα αναδείξει την ιστορία, τις τεχνικές και την ιδιαίτερη την τοπική παράδοση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

2. Καραγιάνναρος, Λ. (2024) *Υπερτουρισμός: Τι δείχνει η έρευνα του κοινού του ΣΕΤΕ για την Ελλάδα*. Οικονομικός Ταχυδρόμος (ΟΤ). Διαθέσιμο στο: <https://www.ot.gr/2024/12/22/tourismos/ypertourismos-ti-deixnei-i-ereyna-koinou-tou-sete-gia-tin-ellada/> (Ημερομηνία ανάρτησης: 22 Δεκεμβρίου 2024)

7. Λυμπέρη, Τ. (2016). *Κλίματα και Μικροκλίματα*. Διαθέσιμο στο : <https://www.omorfizoi.gr/klimata-kai-mikroklimata> (Ημερομηνία ανάρτησης : 18 Ιουνίου 2016)

11. In.gr. (2017). *Η ιστορία του Ελληνικού Κρασιού*. Διαθέσιμο στο: <https://www.in.gr/2017/11/03/stories/features/i-istoria-toy-ellinikoy-krasioy/?fbclid=IwY2xjawOOo6YBHe2f87foyiBt-cZ9xg03hI2xGmzAP-B8HJM4nxa-yh5fnuhlbsQ7UeG47Q> (Ημερομηνία ανάρτησης: 3 Νοεμβρίου 2017)

12. Νταλέ, Κ., (2023). *Ρεσβερατρόλη: τι είναι, οφέλη, ιδιότητες, παρενέργειες*, FMH.gr, Διαθέσιμο στο: <https://www.fmh.gr/resveratrol/> (Ημερομηνία ανάρτησης 6 Ιανουαρίου 2023)

13. Portraits, (2020). *Τι είναι η «πράσινη» αρχιτεκτονική;* . Διαθέσιμο στο: <https://www.portraits.gr/green/sustainability/ti-ine-i-prasini-architektoniki>. (Ημερομηνία ανάρτησης: 07 Αυγούστου 2020)

25. GreenBuilding (2025). *Τι είναι οι ηλιακοί θερμοσίφωνες: λειτουργία, απόδοση, οφέλη*. Διαθέσιμο στο: <https://greenbuilding.gr/thermosiphones/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%B9-%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%B5%CF%82/> (Ημερομηνία ανάρτησης: 31 Μαΐου 2013)

26. Microsoft (2025). *Τι είναι η γεωθερμική ενέργεια;* Διαθέσιμο στο: <https://www.microsoft.com/el-gr/sustainability/learning-center/what-is-geothermal-energy>

27. ktirio (2025). τ.σ.: εφαρμογές, θέρμανση-ψύξη-κλιματισμός, τοίχος Trombe. Διαθέσιμο στο: <https://ktirio.gr/el/%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CF%82/%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CF%83%CE%B7-%CF%88%CF%85%CE%BE%CE%B7->

[%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/%CF%84%CE%BF%CE%AF%CF%87%CE%BF%CF%82-trombe](https://www.re-thinkingthefuture.com/architectural-community/a11920-beyond-aesthetics-the-functional-benefits-of-green-roofs-in-architecture/)

29. Rethinking the Future (2025), τ.σ. Articles, Architectural Community, Beyond Aesthetics: The Functional Benefits of Green Roofs in Architecture. Διαθέσιμο στο: <https://www.re-thinkingthefuture.com/architectural-community/a11920-beyond-aesthetics-the-functional-benefits-of-green-roofs-in-architecture/>

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

5. Cai, G., Zhang, M., Zhang, X., Xi, H., Chen, Z., Liu, C., Liu, K., Liu, K., Xu, S., και Yu, Z. (2023). *Promoting Green Buildings and Low-Carbon Design Strategies of Green B&B Rooms for Sustainable Tourism after COVID-19*, Land, 12(3), σελ.: 633. Διαθέσιμο στο: <https://www.mdpi.com/2073-445X/12/3/633> (Doi: 10.3390/land12030633)
6. Ιωάννου, Κ., Καρασμανάκι, Ε. και Τσαντόπουλος, Γ. (2025). *Environmental Policy as a Tool for Sustainable Development*, Sustainability, 17, σελ.: 3674. Διαθέσιμο στο: <https://www.mdpi.com/2071-1050/17/8/3674> (Doi: 10.3390/su17083674)
8. Doupis, G., Pitsoli, T., Merkouropoulos, G., Roka, L., Raili, P., Taskos, D. (2025) *Morphological and Molecular Profiling of Twelve Native Grapevine Varieties From Crete and Thor's Islands of Southern Greece: Insights Into Intra-varietal Diversity*, Journal of Agricultural Science, 17(4), (Doi: 10.5539/jas.v17n4p1)
9. Santorinaios, A., Kosma, I.S. και Skalkos, D. (2023). *Consumers' Motives on Wine Tourism in Greece in the Post-COVID-19 Era*, Sustainability, 15(23), 16225, Διαθέσιμο στο: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/23/16225>
10. Dimitri, M.G. και Trambusti, A. (2024). *Precision agriculture for wine production: A machine learning approach to link weather conditions and wine quality*, Heliyon, 11, 10, e31648. Διαθέσιμο στο: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38868017/>
19. Koulelis, P.P., Tsiaras, S. και Andreopoulou, Z.S. (2023). *Greece's Forest Sector from the Perspective of Timber Production: Evolution or Decline?*, Forests 2023, 14(12), 2331. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3390/f14122331> (Ημερομηνία δημοσίευσης: 28 Νοεμβρίου 2023)
20. Petcu, C., Dobrescu, C.F., Dragomir, C. S., Ciobanu, A.A., Lazarescu, A.C. και Hegyi, A. (2023). *Thermophysical Characteristics of Clay for Efficient Rammed Earth Wall Construction*, Materials 2023, 16(17), 6015. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3390/ma16176015> (Ημερομηνία ανάρτησης: 1 Σεπτεμβρίου 2023)

- 21 . Sharaf, F. M. (2020). *The Impact of Thermal Mass on Building Energy Consumption: A case study in Al Mafraq city in Jordan*, Cogent Engineering (2020), 7: 1804092. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1080/23311916.2020.1804092>
23. Kaminska, A. (2020). *Impact of Building Orientation on Daylight Availability and Energy Savings Potential in an Academic Classroom*, Energies 2020, 13(18), 4916. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3390/en13184916> (Ημερομηνία ανάρτησης: 19 Σεπτεμβρίου 2020)
28. Carollo, M. , Butera, I. και Revelli, R. (2022) *Water Savings and Urban Storm Water Management: Evaluation of the Potentiality of Rainwater Harvesting Systems from the Building to the City Scale* , Plos one, 17(11), e0278107. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0278107>
32. Stamatiou, K. (2024) *Bridging the Gap between Tourism Development and Urban Planning: Evidence from Greece*, Sustainability 2024, 16(15), 6359. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3390/su16156359>
33. Capocchi, A. , Vallone, C. , Pierotti, M. και Amaduzzi A. (2019) *Overtourism: A Literature Review to Access Implications and Future Perspectives*, Sustainability 2019, 11(12), 3303 Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3390/su11123303>

1. Ίκκος, Α. Και Κουτός, Σ. (2025) *Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2024: 1η εκτίμηση (προσωρινά στοιχεία)*. Αθήνα: INSETE Intelligence (Μάιος 2025)

30. Chavez, M. , Hohenlohe, X. , Lissner, I. , Maticovic, L. και Schreurs, C. (2023) Expert Report: Sustainable Tourism in Greece. INSETE. Διαθέσιμο στο: <https://www.re-thinkingthefuture.com/architectural-community/a11920-beyond-aesthetics-the-functional-benefits-of-green-roofs-in-architecture/>

31. OECD (2025-05-28), Enhancing the enabling environment for micro and small tourism enterprises in Greece, OECD Tourism Papers, 2025/09, OECD Publishing, Paris. Διαθέσιμο στο: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/enhancing-the-enabling-environment-for-micro-and-small-tourism-enterprises-in-greece_ebebbe9/48b4382b-en.pdf

36. Marcinkowska, I. , Maj, A. , και Sidlo, K. (2024) *Tourism and Rural Development*. Case, Center of Social and Economic Research. Doi: 10.2863/099682 Διαθέσιμο στο: <https://case-research.eu/publications/tourism-and-rural-development/>

37. OIV (International Organisation of Vine and Wine), 2020 *OIV Guide for the Implementation of Principles of Sustainable Vitiviniculture*. Paris, OIV . Διαθέσιμο στο: <https://www.oiv.int/standards/oiv-guide-for-the-implementation-of-principles-of-sustainable-vitiviniculture->

18. MinPol και συνεργάτες (2017 ,ενημ. Lamprou, D. & Tsifoitidis, G. , 2019) *MINLEX-Greece Country Report. European Commission & MinPol*. Διαθέσιμο στο: https://rmis.jrc.ec.europa.eu/uploads/legislation/MINLEX_CountryReport_EL_2020.pdf

35. Chateau Maris (2025) Chateau Maris-Vineyards and Wine. Διαθέσιμο στο: <https://chateaumaris.com/>

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

3. Υπουργείο τουρισμού (2020). *Πρόγραμμα Εναλλακτικός Τουρισμός*. Διαθέσιμο στο: <https://mintour.gov.gr/ependyseis/espa/epiteliki-domi-espa-yπουργειου-toyrismoy/programma-enallaktikos-toyrismos/> (Ημερομηνία ανάρτησης 26 Οκτωβρίου 2020/ Ημερομηνία πρόσβασης 22 Νοεμβρίου 2025)
4. Επιμελητήριο Αχαΐας (2021) . *Γεωργική Παραγωγή*. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-a.gr/%CE%B3%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE/>(Ημερομηνία ανάρτησης : 28 Δεκεμβρίου 2021)
14. Wikipedia, (2025). *Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας*. Διαθέσιμο στο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%8E%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%82_%CF%80%CE%B7%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82 (Ημερομηνία πρόσβασης 22 Νοεμβρίου 2025)
15. Mandarin Oriental, Costa Navarino, (2025).τ.σ.: Βιωσιμότητα. Διαθέσιμο στο: <https://www.mandarinoriental.com/el-gr/costa-navarino/messenia/sustainability>
16. Aristi Mountain Resort + Villas, (2025).Official Website. Διαθέσιμο στο: https://www.aristi.eu/el?gad_source=1&gad_campaignid=1580380014&gbraid=0AAAAAD955XvJ-2rznIBkS3TC5qtuLa0mg&gclid=EAIaIQobChMlrNDg0oG9kAMVzpGDBx0mjSC1EAAAYASAAEgKmWfD_BwE
17. Six Senses, Zighy Bay. (2025). τ.σ.: Sustainability. Διαθέσιμο στο: <https://www.sixsenses.com/en/hotels-resorts/middle-east-africa/oman/zighy-bay/sustainability/>
22. Humekoski, E. (2017). *How can wood construction reduce environmental degradation?* European Forest Institute. Διαθέσιμο στο: https://efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/2018/efi_hurmekoski_wood_construction_2017_0.pdf

24. fotovoltaikasystems (2025). Διαθέσιμο στο: <https://www.fotovoltaikasystems.gr/>

34. Sigalas Wines (2025) Sigalas Winery. Διαθέσιμο στο: <https://sigalas-wine.com/>

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΚ. 1

<https://i.pinimg.com/1200x/83/f8/89/83f8891df7d802232f1eb6a6e1123374.jpg>

ΕΙΚ. 2

https://www.businessnews.gr/media/k2/items/cache/16b7812821bc1142cb2fe688bdeff75b_XL.jpg?t=20251007_134014

ΕΙΚ. 3

<https://media.ffycdn.net/eu/mandarin-oriental-hotel-group/WbuCMWKD3UGZ6mfVyXh3.jpg>

ΕΙΚ. 4

https://energyworld.gr/wp-content/uploads/2025/01/194c324e12fd40e819f638ce10704e03_1024x1024.jpg

ΕΙΚ. 5

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQ2gFQ1inXK05VE7Lm1yx7MUKHEtd-8fSCcYQ&s>

ΕΙΚ. 6

https://ktirio.gr/media/k2/items/cache/0243a13e77d68f4b9c18f227c72dc900_XL.jpg

EIK. 7

<https://www.re-thinkingthefuture.com/wp-content/uploads/2024/01/A11920-Beyond-Aesthetics-The-Functional-Benefits-of-Green-Roofs-in-Architecture-Image-1-1024x683.jpg>

EIK. 8

<https://www.re-thinkingthefuture.com/wp-content/uploads/2024/01/A11920-Beyond-Aesthetics-The-Functional-Benefits-of-Green-Roofs-in-Architecture-Image-3.jpg>

EIK. 9

https://i0.wp.com/votaniki.gr/wp-content/uploads/2018/09/5160_%CE%BC%CE%B1%CF%80.jpg?resize=800,685

EIK. 10

<https://webstorage.public.gr/Product-Images/1559077/banner.jpg>

EIK. 11

<https://wineeventsgreece.com/wp-content/uploads/2019/11/geusignwsia-kokkinwn-kراسiwn-red-wine-tasting-2.jpg>

EIK. 12

<https://sigalas-wine.com/wp-content/uploads/2021/09/theisland1-1-1270x1628.jpg>

EIK. 13

https://francetoday.com/wp-content/uploads/2025/03/Herve_Leclair_Algodia_CRTLOccitanie_0042089_HD.jpg

